

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Första kammaren.

Nr 15.

Onsdagen den 13 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs val av tjugufyra ledamöter i den nämnd, som äger att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till ledamöter i nämnden:

herr Almkvist	med 72 röster,
» Bergman	» 72 »
» Bergström, David,	» 72 »
» Boberg	» 72 »
» Boman	» 72 »
» Clemedtson	» 72 »
» Dahl	» 72 »
» Dalberg	» 72 »
» Fehr	» 72 »
» Frändén	» 72 »
» Gustafsson, Karl J. A.,	» 72 »
» Johansson, Johan Peter,	» 72 »
» Julin, Teodor,	» 72 »
» Larsén	» 72 »
» Linder	» 72 »
» Nilsson i Kristianstad	» 72 »
» Nilsson i Malmö	» 72 »
» Olsson, Oscar,	» 72 »
» Reuterskiöld	» 72 »
» Sandler	» 72 »
» Svenson, Ernst,	» 72 »
» von Sydow	» 72 »
» Thulin	» 72 »
» Åkerberg	» 72 »

Anställdes val av sex suppleanter för de av kammaren utsedda ledamöterna i den nämnd, som äger att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till suppleanter:

herr Nilsson, Alexander,	med 38 röster,
» Andersson, Elof B.,	» 38 »
» Thelin	» 38 »
» Sandén	» 38 »
» Tamm	» 38 »
» Björck	» 38 »

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Företogs val av tolv valmän för utseende av riksdagens kommitterade för tryckfrihetens vård; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmän:

herr Anderson, S. Erik,	med 45 röster.
» Björnsson	» 45 »
» von Geijer	» 45 »
» Hellberg	» 45 »
» Kristensson	» 45 »
» Pauli	» 45 »
» Reuterskiöld	» 45 »
» Roos	» 45 »
» Rosén	» 45 »
» Stendahl	» 45 »
» Wagnsson	» 45 »
» Vennerström	» 45 »

Anställdes val av tre suppleanter för kammarens valmän för utseende av kommitterade för tryckfrihetens vård; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till suppleanter:

herr Öhman	med 24 röster.
» Norman	» 24 »
» Österström	» 24 »

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, statsutskottets utlåtande nr 9, bevillningsutskottets betänkanden nr 8 och 9, bankoutskottets memorial nr 23 samt andra lagutskottets utlåtande nr 23.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av visst nybyggnadsbelopp;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i grunderna för statsbidrag till inredande av nya vårdplatser för vuxna vid central-sanatoriet i Hällnäs; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utläggande av vissa statsgruvefält inom Norrbottens län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om vissa ändringar i den vid avlöningsreglementet för befattningshavare vid riksdagens verk fogade tjänsteförteckningen m. m.; samt

nr 19, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om anslag för bidrag till kostnaderna för omläggning av allmänna vägen Tumba—Uttran.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Malmberg* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 175, angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning m. m.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier; nr 21, i anledning av väckta motioner om pension åt konstnären Nils Forsberg; samt

nr 22, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i villkoren för understöd från Vadstena krigsmanshuskassa.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion angående lagstiftning av visst innehåll rörande underfideikommissrätt innehavd lösegendom, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om riktlinjer för svensk utrikespolitik.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 207, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville begära Kungl. Maj:ts initiativ till att, i anslutning till i motionen angivna riktlinjer, en ledande tanke och en ordnande hand lades på svensk utrikespolitik och dess arbete för fredsfrågans lösning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd förordas.

Reservation hade avgivits av herrar *Sandegård*, *Magnuson* och *Wagnsson* beträffande motiveringen.

Herr Lindhagen: Herr talman, mina herrar! Jag har tillåtit mig att framlägga några motioner i fredsfrågan. De äro icke någon uppfinning av mig, utan beröra nutidens realiteter, som ligga solklart utbredda inför våra ögon och som det väl är skäl i att mänskligheten i sin kamp för freden verkligen tar notis om i hela deras stora och allt behärskande omfattning. Utskottet har nu yttrat sig om sex av dessa motioner, och två andra vänta på utskottets utlåtande, som väl blir av samma negativa beskaffenhet.

Jag förstår så väl utskottets ställning i den nuvarande politiska situationen. Jag har tillåtit mig framhålla att vi för närvarande befinna oss i civilisationens epok. Denna utmärker sig för en strid om makten, som skall bringa allt till rätta. Under detta primitiva stadium i utvecklingen mot kulturen hinna de, som äro upptagna av sina maktstrider, icke med att ägna tillräcklig uppmärksamhet också åt de mäktiga frågor, som ligga bakom dessa strider och utgöra deras huvudsakliga orsaker. Vad här framförts är icke heller ett uttryck endast för min privata iakttagelse. Denna delas i stor utsträckning av de s. k. djupa folklagren, som ännu se sakerna primitivt, d. v. s. så som de rätteligen förhålla sig. I vår mera kombinerade maktkamp uppe på höjderna förlora vi lätt blicken för livets grundproblem, komplicera frågorna formellt och röra upp en hel del damm på ytan, utan tillfälle att ägna oss målmedvetet åt djupplöjningen.

Detta har bland annat gjort, att fredsfrågan i diskussionen på det hela taget sammanblandats med militärfrågan, så att det synes vara bara den, på vilken det hänger. Militärfrågan är blott ett utslag för stora realpolitiska

Om
riktlinjer för
svensk utrikes-
politik.

Om
riktlinjer för
svensk utrikes-
politik.
(Forts.)

missförhållanden, som ligga på djupet i samhällets grundvalar. Militärfrågan kan inte lösas eller avskaffas, och således ej heller bara på denna väg skapas någon fred, utan att samtidigt rustningarnas och krigens orsaker bortelimineras. Det märkvärdiga är nu, att det består allt mindre gehör hos statsmakterna för sådana synpunkter. När vi komma samman enskilt, tycka vi, att det där är riktiga och självklara saker, men då vi skola brösta oss för våra partier, är det slut med andakten. Detta är, förmodar jag, en av de huvudsakliga anledningarna till att fredsfrågan nu i denna instans genom dessa utskottsutlåtanden kommit i den mest negativa situation, som hittills förunnats den — med undantag i ett visst avseende, vartill jag skall återkomma senare.

I denna första motion har nu det hela sammanfattats till en principförklaring. Det begäres, att regeringen lägger en ledande tanke och en ordnande hand på vår utrikespolitik. Det är väl ej för mycket sagt, om man påstår, att det här regeras på kort sikt från fall till fall utan någon sådan enande tanke och ordnande hand. Mycket förklaras av »förhållandena», enkannerligen partiförhållandena. Här möta och de stora svårigheterna av, att utrikespolitiken ansetts såsom en regeringarnas ensak. Parlamenten ha tillkommit för att syssla med ländernas inre angelägenheter, och denna ärftliga belastning vilar fortfarande över riksdagen. Den har helt naturligt lett till att ej representationen och således ännu mindre folket och pressen fått tillfälle att samsätta sig med dessa angelägenheter så som vederbör. Folkmeningen står mer eller mindre främmande för dem. Man nödgas därför falla tillbaka på de många små urkrafterna i landet, som fortfarande få bära tungan. På dem övervälta vi framsynen och de stora bemödandena i detaljerna. Detta kan icke vara rättvist och ej heller gagneligt för en verklig framfärd i utrikespolitiken eller, som vi också kunna kalla den, fredsfrågan.

Jag har således i den första motionen framhållit, att det här måste förväntas en systemförändring, som, vid sidan av de ömistliga dagsfrågorna, tillika går till grunden med tingen och icke blott betraktar problemet såsom först och sist en militärfråga. Man måste på programmet uppföra även de realpolitiska grundvalarna av produktiv natur, och därpå har i de följande motionerna lämnats exempel.

Utskottet säger nu, att en del av dessa frågor »beröra andra länders inre angelägenheter och äro av synnerligen ömtålig natur». Jag får tacka utskottet för att det verkligen givit sig in på ett realmotiv, något som förr saknats. Förr har man bara förmenat, att framställningarna äro oklara, vilket de inte alls varit, ty det har bara varit solklara saker, som de rört sig med. Vidare har i regel invänts, att detta sköter regeringen vår bön förutan. Nu rycker utskottet åtminstone fram med ett av de motiv, som, ehuru utsagda, måhända legat bakom denna negativa ställning. Men om vi skola driva utrikespolitik och vara med i världspolitikens arbete att skapa fred i hela världen för att också få fred själva, då få sannerligen frågor, som äro av ömtålig natur och angå andra staters inre angelägenheter, icke saknas på programmet. Dylika saker kunna ju i förstone föras fram måttfullt och skickligt. Men inte kunna vi väl föreställa oss, att fred för Europa och för världen och för oss själva och efterkommande släktens bevarande från äventyret av ett nytt världskrig mellan världsdelar och raser skapas genom att vi bara blunda och säga: vi befinna oss inför en ömtålig och farlig sak, rör icke vid den! Innan de utomeuropeiska nationalitetsfrågorna blivit lösta, ligger ett nytt världskrig obönhörligt på lur, och detsamma gäller jordens befolkningsfråga och rasernas likställighet i det stora hela för att nu taga de mest närliggande exemplen. Det borde visserligen vara folkförbundets uppgift att gå till grunden med fredsfrågorna. Men det kan, vågar och vill ej göra det på grund

av sin författning, de stora intressen, som äro dominerande i förbundet, och den politiska situationen överhuvud taget i den nuvarande epoken.

Det är således bra att ha fått fram i dagen utskottets förenämnda motiv, men jag bestrider, att det är ett tillräckligt skäl för att ställa oss utanför. Man måste ock besinna, att om några medlemmar i folkförbundet skola börja röra vid dessa angelägenheter, är det väl de som stå utanför maktstriderna och kunna göra det för billigt pris. Man kan inte rimligtvis begära, att initiativet skall tagas av de stater, som ha så starka intressen där ute i de andra världsdelarna och på dem bygga mycket av sin tillvaro, sin ekonomi och sina traditioner.

I all framfärd gäller det alltså att icke gå förbi den ömma punkten. Det är väl just på den, som fingret skall sättas, om man överhuvud taget vill tala om en lösning och ett tillfrisknande. Men, som sagt, att sätta ett finger på en öm punkt, det kan och bör man göra med diskretion, när situationen kräver det. Det måste dock i alla fall ske på något sätt, och det gives många sådana utvägar.

Vidare står det i utskottets utlåtande, att andra frågor, som ha berörts i motionerna, »äro av den beskaffenhet, att deras lösning knappast torde vinnas på det sätt motionären föreslagit». Jag tror, att härmed syftas på världsspråksfrågan. Den saken få vi väl tala åtskilligt om, jag och utskottets medlemmar, särskilt dess socialdemokratiska medlemmar (Herr **Enhörning**: Hör, hör!), när vi komma till motionen i världsspråksfrågan. Jag går därför ej in på den saken närmare i detta sammanhang. Däremot skall jag be att få påräkna herr Enhörnings högeligen stora uppmärksamhet, när vi komma till denna fråga, och hans tillrop uppfattar jag som uttryck för ett brinnande intresse.

Nu kommer jag till den traditionella andra fronten mot initiativ till att pejla djupen i fredsfrågans problem nämligen avpolletteringen av riksdagens kompetens. Den delen av motiveringen börjar så här: »Något särskilt initiativ till fredsfrågans lösning från svensk sida synes icke vara behöfligt just nu, då denna fråga är föremål för den livligaste uppmärksamhet bland alla folk, varom bland annat tillkomsten av Kelloggspakten bär vittne.»

Ja, Kelloggspakten vill ju avskaffa kriget, men med bibehållande av dess orsaker. Det har försökts många gånger i världshistorien, som jag ock tillåtit mig framhålla i motionen. Pakten har naturligtvis sin betydelse i alla fall på det moraliska området som ett litet bidrag till våra hjärnors revolutionering, som man kallar det. Men icke falla de verkliga realpolitiska frågorna till föga genom att vi nu intresera oss för Kelloggspakten, liksom vi komma att göra om lördag också, ty den löser inte dessa frågor. Det har även regeringen insett, då den med stor reservation utalat sig om Kelloggspaktens verkningar och framhållit, att man icke bör ställa alltför högtflygande förhoppningar på densamma. Det bästa beviset därpå är konstitutionsutskottets enhälliga uttalande i konstitutionsutskottets ulåtande nr 7, där det säger om denna traktat, att dess betydelse får anses vara mindre av juridisk art än ligga på det moraliska och psykologiska området. Den skulle således ligga på det moraliska och psykologiska området. Men jag tar fasta på utskottets yttrande, att den får anses vara mindre av juridisk art. Det visar, att ni tro, att allting annat är bara juridik. Men detta är inte juridik — nationernas självbestämmanderätt, jordens befolkningsfråga, rasernas likställighet, den andliga och ekonomiska fattigdomens avskaffande och sådant. Där visar det sig, att när man går att godtaga Kelloggspakten, förbises just det som är det viktigaste att beakta för att bevara freden. Jag kan således, när denna sak om lördag föreligger, ej tillåta mig att yrka bifall till en sådan motivering, utan jag måste för min del göra ett tillägg: »får anses vara mindre av *realpolitisk* och juridisk art än ligga på det moraliska och psykologiska området». Det är verkligen alltför

Om
riktlinjer för
svensk utrikes-
politik.
(Forts.)

Om
riktlinjer för
svensk utrikes-
politik.
(Forts.)

stor ära för juristerna, som bara skola tillämpa former utan själ och äro tvungna att göra det, att allt i fredsfrågan skall anses vara av juridisk art, som inte är av moralisk och psykologisk. Vi ha inte hunnit längre, och det visar, vilket olyckligt exempel utskottet valt, då det pekat på Kellogg-pakten.

Nå, så kommer då efter förenämnda ingress det slutliga utformandet av den befriande hjärtesusken! Den är som sagt inte ny, den är gammal. »Dessutom lärer», förmåler utskottet, »Kungl. Maj:t icke underlåta att i den mån tillfälle därtill gives och på det sätt, som kan befinnas lämpligt, verka för fredsfrågans lösning, även utan särskild framställning av riksdagen.» Där har parlamentet uttalat sin inkompetens att behandla dessa frågor och på samma gång också folkets inkompetens att behandla dem, det folk, för vilket vi äro representanter. Man tar avstånd från det nya, som måste komma, den nya utrikespolitik, där parlamentet bör vara lika intresserat och om möjligt ännu mera tongivande än regeringen. För övrigt vet utskottet mycket väl, att regeringen i evighet kommer att underlåta att ge sig in på just de frågor, som dessa motioner röra sig om, till dess riksdagen säger: »Mina herrar där uppe, varen goda och börja gnugga er i ögonen, och tänk på de här sakerna också!» Men fastän utskottet och vi allesamman veta och förstå detta, säger man i alla fall: »Dessutom lärer Kungl. Maj:t icke underlåta.» Med stöd av en sådan uppfattning synas parlamenten böra helst alldeles avskaffas.

Nu är en reservation här anförd av herar Sandegård, Magnuson och Wagnson beträffande motiveringen. Jag får i detta sammanhang säga, att bruket av s. k. blanka reservationer egentligen strider mot författningen. Ett utskott skall avge »utlåtande» över en motion, och således skola också reservanter avge utlåtande över den. Då måste man säga, vad man vill. Denna blanka reservation betyder kanske, att man inte vet vad man vill, vilket ofta är förlåtligt, men då skall man skriva det också. Det kan ock hända, att reservanterna velat markera, att deras ståndpunkt inte totalt sammanfaller med högerns. För min del sätter jag inte stort värde på olika motiveringar, när i alla fall slutet enligt min uppfattning är dåligt: Är slutet gott, är allting gott, och då kan det stå vad som helst i motiveringen; är slutet dåligt, är det också tämligen likgiltigt, vilken motivering man använder. Det kan visserligen hända, att genom ett medgivande i en motivering räckes ett finger, som man kan hänga sig fast vid för att på denna spik koka någon soppa nästa riksdag eller annat tillfälle. Till det ändamålet kan en motivering vara användbar, men även därför bör det stå där vad det är man menar. Och nu väntar jag med spänning vad de tre reservanterna mena med sin skiljaktighet beträffande motiveringen.

Denna första motion avser att vara en fana. Man höjer ju oftast en fana, när det gäller framryckning på bred front, och det är ofta det allra viktigaste. Herrarna, som — de flesta av er — anse det nödvändigt att ha en effektiv krigsmakt, tycka ju, att regementena böra begåvas med fälttecken, och edra damer sömma dem i silke och guld. Just när fanan höjes, förstå de menige, att det gäller allvar, då kommer entusiasmen, och de förstå framför allt de allmänt hållna, insömmade idéer, som skola vara riktlinjer och möjliggöra segen.

Om man nu nödvändigtvis skall slopa den fana, som den första motionen vill vara, trampa ned i stoftet varje tanke på nya riktlinjer för svensk utrikespolitik, kommer man naturligtvis mycket lättare till rätta med de återstående fanlösa kompanierna. Dem kan man trampa ned var och en för sig, ty de ha ingenting sammanhållande att gå efter, när fanan är borta.

Jag hemställer således, herr talman, om bifall till den förevarande motionens yrkande.

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman! Till denna motion har herr Lindhagen anfört en rätt ingående motivering, och under hänvisning till denna motivering har han framlagt icke mindre än åtta följd-motioner, avsedda att visa, hur han tänkt sig, att en internationell rättsordning skulle uppbyggas och hur freden skulle främjas. Utskottet har försökt få fram alla dessa motioner samtidigt, därför att de nu hänga så nära samman, att man knappast kan tala om den ena utan att också beröra den andra. Ett par av dem ha vi dock nödgats utbryta, därför att de ha ansetts höra närmare samman med en annan fråga, som är väckt av herr Johan Nilsson i Malmö, nämligen om anslag till fredsarbetet, vilken fråga ju nu ytterst skall avgöras genom gemensam votering.

*Om
riktlinjer för
svensk utrikes-
politik.
(Forts.)*

Utskottet har avstyrkt samtliga motioner. Det har nu icke skett därför, att utskottet har någon annan mening än motionären beträffande motionernas syfte, men utskottet har haft en annan mening beträffande sättet att förverkliga detta syfte. Motionären säger själv i sin motivering på sid. 2 efter att ha redogjort för en del bestående förhållanden: »Däraf följer att inom de politiska partiernas aktioner icke nu kan uppbringas någon benägenhet att begiva sig till de vidder på lång sikt, som ompännas av fredsfrågans lösning.» Utskottet har haft precis samma känsla som motionären, att det icke finnes några förutsättningar för att kunna förmå riksdagen att gå med på dessa motioner.

Litet längre ned säger motionären, att därtill kommer, »att utrikespolitiken ligger på sidan om folkrepresentationens uppgifter». Han har nu själv sagt, att dessa motioner äro av utrikespolitisk natur, och så säger han, att folkrepresentationen icke äger befogenhet att taga upp dem, utan det har ansetts vara en angelägenhet, som tillhör regeringen. Även den uppfattningen har utskottet delat.

Slutligen säger motionären, att det måste komma an på det enskilda initiativet, om man skall komma någon vart med dessa frågor. Även i detta avseende delar utskottet motionärens uppfattning.

Men utskottet har dragit en annan slutsats än motionären av dessa fakta. Då han ändå har framlagt motionerna, har jag för min del trott, att det berott därpå, att han ansett det vara av ett visst värde, att dessa stora och viktiga spörsmål komma upp till debatt. Frågorna vinna alltid något i aktualitet genom att offentligt diskuteras. Utskottet har i sin motivering framhållit, såsom ju också motionären här har påpekat, att en del av dessa frågor äro av ömtålig natur och att vissa andra frågor, som vi senare komma till, böra lösas på annat sätt än som motionären föreslagit. Så har utskottet sagt, att Kungl. Maj:t helst bör taga dessa frågor om hand, eftersom de nu närmast åligga Kungl. Maj:t. Det tyckte inte motionären om. Han tycks ha förlorat allt förtroende för Kungl. Maj:t. Då vi förra onsdagen behandlade egnahemsnämnderna, uttalade han emellertid, att han hade synnerligen starkt förtroende till Kungl. Maj:t. Detta förtroende har nu minskats eller försvunnit inom åtta dagar, fast vi ha samma regering nu som då.

Motionären hade några anmärkningar mot konstitutionsutskottet och reservanternas. Dem tillkommer det icke mig att bemöta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Magnuson: Herr talman! Herr Lindhagen efterlyste, vad reservanternas egentligen hade för avvikande motivering. Han ansåg det för övrigt icke lyckligt med blanka reservationer. Huruvida det är lyckligt skall jag inte yttra mig över, men jag vill säga, att det är första gången jag avgivit en blank reservation i riksdagen. Jag hade verkligen också, även utan uppmaning av herr Lindhagen, tänkt säga, varför jag vill ha en annan motivering. Det är väl knappast någon i

Om
riksdagens för
svensk utrikes-
politik.
(Forts.)

kammaren, som inte uppskattar det vackra syfte, som herr Lindhagen har med alla sina motioner och även den som föreligger till behandling nu. Det har också utskottets ordförande å utskottets vägnar tydligt sagt ifrån. Men då man icke tror, att det är möjligt att från riksdagens sida erhålla ett bifall till den föreliggande motionen, har man ju måst inskränka sig till att söka få fram någonting i motiveringen. Nu anser jag för min del icke, att den av utskottet förebragta motiveringen fullt täcker vad jag vill hava ut-sagt. Jag vänder mig särskilt mot den sista satsen i andra stycket: »Dessutom lärer Kungl. Maj:t icke underlåta» o. s. v. Det kan ju vara beroende på, vilken Kungl. Maj:t som sitter, huruvida det överhuvud taget finnes något intresse av att ge sig in på dessa spörsmål och söka inrikta Sveriges utrikespolitik på desamma. Då detta är ovisst, förmenar jag, bör man uttrycka detta på ett annat sätt, och jag har därför velat få motiveringen något annor-lunda.

Jag skall, herr talman, be att få uppläsa den motivering, som jag önskat skulle innehållas i utskottets utlåtande. I den sats, som börjar med ordet »Dessutom» fortsätter jag i stället sålunda: »Emellertid är fredsfrågan av den utomordentliga betydelse för hela mänskligheten, att intet land, hur litet som helst, bör undandraga sig att göra den insats, som är detsamma möjlig. Utskottet förväntar därför, att Kungl. Maj:t icke underlåter att i den mån tillfälle därtill gives och på det sätt, som kan finnas lämpligt, verka för fredsfrågans lösning.» Detta uttrycker ju på ett helt annat sätt utskottets förväntningar om Kungl. Maj:ts åtgärder. Jag önskar även stryka den sista satsen i utskottets motivering.

Jag ber att med denna förändrade motivering få yrka avslag på herr Lindhagens motion och hemställer, att första kammaren ville bifalla den av mig framställda motiveringen.

Herr Lindhagen: Jag ber med tillfredsställelse att få till protokollet antecknat, att utskottets ordförande sade, såsom jag tror, att orden till och med föllo, att ej någon i kammaren är av annan mening än motionären. Men det var väl för mycket sagt; han menade väl, att ingen i utskottet var av annan mening. Jag är angenämt överraskad att kunna få detta fastslaget, ty det är första gången någonting sådant framförts på det positiva sätt, som nu ägt rum. Naturligtvis har man tidigare kunnat medgiva att framförda fredsmotioner äro välmående o. s. v., men här möter nu ett positivt påstående, att de också äro riktiga.

Det borde utskottet dock ha sagt i sitt utlåtande. Det borde ha stått, att utskottet delar fullkomligt eller i det väsentliga herr Lindhagens uppfattning om att någonting måste ske, och att vi därför måste vinnlägga oss därom. Men detta står icke, och det är väl i alla fall, såvitt jag förstår, en fundamental brist i utskottets utlåtande.

Utskottets ordförande erinrade emellertid också att det uppenbarligen icke fanns någon resonans inom riksdagen för dessa saker. Ja, det finns ju alltid den resonansen, att man lär, såsom ordföranden trodde, vara av samma mening som motionären, och det är verkligen en ganska väsentlig resonans, som jag anser att man icke bör se alltför snävt på. Men — förslaget går ju icke igenom, och det är just det, som är det föregående.

Det förhåller sig verkligen mer och mer på det sättet, att såväl enskilda ledamöter som utskott ej vilja riskera att få avslag på en hemställan, ty, såsom en ifrågasatt motionär för åtskillig tid sedan yttrade, att då förlorar man sin auktoritet och sin prestige. Det är nog denna känsla, som även utskottet haft. Hade det varit någon luft i luckan, skulle utskottet ögonblickligen hava tillstyrkt. Men utskottets ordförande har uppriktigt sagt, att avstyrkandet beror

därpå, att vi icke kunna få ett bifall till denna sak. Då måste jag säga: vart skall man komma, om icke landets representation så småningom förer fram landets intressen inför hela världen och står i ansvar för alla våra valmän och för det övriga folket? Och befinner man sig ännu i minoritet, är det väl så mycket viktigare att stå fast. Jag har i motionen uttryckt detta på det sättet, att konsten att rätt styra staterna bör väl i någon mån inläras och utövas även på de ställen, där denna styrelse äger rum. Men man får vara tålmodig. Jag har kommit till den uppfattningen, att tålmodet är den största statskonsten och — såsom man ofta nödgas uttrycka sig — att det är droppen, som urholkar klippan. Men därför kan det vara välbetänkt att göra varje droppe så stor som möjligt och därigenom påskynda den långsamma evolutionen.

Nu vill jag också säga, att de tillfälliga utskotten hava en särdeles antikvedrad ställning i vår författning. Här väckas stora frågor, som sändas till tillfälliga utskott, men det anses icke behörigt, att sådana frågor hänskjutas även till medkammaren, utan då måste man väcka dem även där. Det blir således ett ensidigt avgörande, vilket ju kanske hade sina skäl vid författningens tillkomst, men som icke har det nu. Detta gör också, att de tillfälliga utskotten, såsom man påstår, äro nästan ännu försiktigare än de andra. Jag vet icke, om man kan säga detta, men nog äro de försiktiga i hög grad. Då häromdagen ett tillfälligt utskott, i vilket herr Roos är ordförande, förlorade i en fråga, hördes här i bänkarna från segrarna sådana utrop som detta: »Ja, det var då för väl, att de där tillfälliga utskotten, som merendels ställa sig på en negativ ståndpunkt, någon gång fingo en påminnelse om att de skola vara mera positiva.» Jag var tyvärr borta vid det tillfället i annat rum i riksdagshuset, men jag önskar, att jag varit närvarande, så att jag vid voteringen kunnat bidra med min röst till utskottets nederlag.

Nu vill jag å andra sidan säga, att herr Roos varit framsynt i detta avseende och väckt en grundlig motion om att de tillfälliga utskotten i sin nuvarande sorgliga skepnad skola avskaffas och i stället bliva ständiga utskott med sina rötter i bägge kamrarna. Jag hoppas att herr Roos' tidsenliga initiativ, som förut fallit, omsider måtte bringa denna fråga ett avsevärt steg fram mot sin lösning.

Utskottets ordförande antydde i förbigående, att herr Lindhagen i detta fall har liten tro på Kungl. Maj:t, men det hade han härom dagen, då det var fråga om att utse medlemmar i egnahemsnämnderna. Då hade jag, menade han, ett synnerligen starkt förlitande till Kungl. Maj:t.

Varför skola vi inblanda sådana ovidkommande saker? Jag sade icke »synnerligen starkt» utan att den ena utvägen liksom den andra voro ganska dåliga bägge delarna. Men inte kan detta väl sägas vara ett bebyg för att den ena utvägen var »synnerligen stark». Det gällde då en fråga, som Kungl. Maj:t fortfarande sysslar med och är van att syssla med. Men icke kan man jämföra detta med dessa frågor att så småningom frigöra asiatiska, afrikanska och andra folk med mera dylikt genom lämpor. Det är ju en helt annan sak, som Kungl. Maj:t aldrig sysslat med och aldrig kommer att syssla med, om icke riksdagen ger regeringen någon påminnelse.

Jag kan tyvärr icke, herr talman, besvara med votering genom namnupprop, men jag skall i alla fall begära votering medelst uppresning för att åtminstone få en förnimmelse av, huru många som i denna tid kunna vara med om dessa angelägenheter.

Herr Magnuson: Herr talman! Då jag blivit uppmärksamgjord av herr talmannen om, att det icke är i överensstämmelse med gängse praxis i riksdagen att ställa ett yrkande om ändring i motiveringen samtidigt som yrkandet utmynnar i ett avslagsyrkande, skall jag be att få återtaga detta mitt yr-

Om
riktlinjer för
svensk utrikes-
politik.
(Forts.)

Om
riktlinjer för
svensk utrikes-
politik.
(Forts.)

kande och inskränker mig sålunda till att få mitt förslag till motivering intaget i dagens protokoll.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr statsrådet *Bismark* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 177, angående medel för påbörjande av nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli.

Om
världsspråket. i anledning av väckt motion om världsspråket.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om världsspråket. I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 208, hade herr *Lindhagen*, under åberopande av motiven till motionen i första kammaren nr 207, sid. 3, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, för möjliggörandet av en nationell rättsordning, taga initiativ till:

- 1) en internationell överenskommelse om genomförandet vid sidan av modersmålen av ett världsspråk, som inlärdes i alla världens skolor;
- 2) detta språks byggande på världsspråket esperanto;
- 3) esperantos användning under övergångstiden såsom kongressspråk vid sidan av ett eller flera nationalspråk;
- 4) esperantos införande på försök i vissa skolor åtminstone som frivilligt läroämne.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Lindhagen*: Utfallet av den senaste voteringen — det var såvitt jag kunde se endast jag och herr Winberg, som röstade för motionen — behöver ju icke visa, att motionen är oriktig. Utskottets ordförande har sagt, att alla utskottets medlemmar äro ense om motionens grundtankar. Det var också

åtskilliga i kammaren, som sutto och icke deltog i omröstningen. Detta allt betyder kanske halvt om halvt en viss opinionsyttring till förmån för nya riktlinjer för svensk utrikespolitik.

Ja, herr talman, nu komma vi till en av fredsfrågans stora produktiva grundvalar nämligen världsspråket, som spökat här i riksdagen ända sedan år 1911. Det har nu grundligare än någonsin blivit av utskottet avfört från dagordningen, d. v. s. det talas visserligen om »andra vägar», och med dem få vi väl sysselsätta oss något. Jag skall be att få uppläsa ur motionen vad som i några korta satser säges om betydelsen av ett världsspråk: »Det är här icke fråga om modernmålets avskaffande utan borttagande av språkgränserna genom att vid sidan av nationalspråken ställa ett av alla inlärt världsspråk. Därigenom kunna andarna omsider förbrödras. Språkgränsernas hets till ekonomiska, militära och andliga fejder försvinner. De olika nationerna, små likaväl som stora, kunna göra sitt inflytande behörigen gällande. Individernas möjligheter vidgas ofantligt. Deras utkomstmöjligheter ökas, deras synkrets vidgas, deras självkänsla stärkes, och klasskillnaderna hävas på en viktig punkt. De internationella förhandlingarna bliva icke ett privilegium för tre nationer eller gynnade individer. Tillträdet står öppet för alla på samma gång förhandlingarna bliva överkomliga, fruktbarare och tidsbesparande. Demokratierna i de olika länderna kunna på ett normalt sätt finna varandra. Vetenskapen, tekniken och handeln behöva av samma orsaker världsspråket. Alla behöva det.»

När världsspraksfrågan första gången, år 1911, upptogs i riksdagen, var den ny såsom en riksdagsangelägenhet, och det har sagts, att det var första gången den upptogs inom ett parlament. Då väckte den ett ganska stort uppseende, och praktiskt taget avgåvos redan då ungefär 90 röster — vill jag minnas — för en sympatiförklaring. Jag glömmer aldrig såsom en ljuspunkt i det stora politiska mörker, i vilket världen på denna punkt befinner sig sedan årtusenden, den dåvarande talmannens i andra kammaren, herr Swartlings, uppfattning. Han hade aldrig förut hört talas om frågan och tillkallade efter diskussionen mig och herr Wavrinsky, som talat för saken, och så sade han: »är det verkligen meningen att få ett världsspråk vid sidan av modersmålen? Det får jag verkligen säga är en ofantligt stor sak». Sedan har jag icke hört något sådant uttalande från en talman, men Swartling var ju en praktisk man, och utskottet trycker mycket på de praktiska synpunkterna.

När alla människor i världen äntligen lärt sig ett och samma språk vid sidan av de nationella kunna vi förstå, vilka oerhörda saker, som då kunna åstadkommas. Om drottning Margareta på sin tid lyckats hålla samman de tre nordiska länderna med samma språk, då hade Norden blivit ett odelbart härligt rike med mångahanda resurser. Världsspråkstankens förverkligande skulle komma som en trolldom över mänskligheten och lösa de svåraste problem.

Det har ju till och med inträffat, att denna kammare två gånger med majoritetsbeslut uttalat sig för att detta är en sak, som i den svenska utrikespolitiken bör uppmärksammas. Det var *då* det, och det var ju icke så värst länge sedan. Men den parlamentariska krisen går sin gång och skymmer allt mer utsikterna. Då frågan första gången slog igenom i första kammaren med avsevärd majoritet — jag vill minnas, att det var år 1922 — kunde väl ingen tro annat än att det skulle gå än lättare i andra kammaren. Dess tillfälliga utskott tillstyrkte ock enhälligt anslutning till medkammarens beslut. Men då föll frågan på den grund att en socialdemokrat, Arthur Engberg, stödd av huvudstadens överståthållare, inlade hela sin själ för att slå ihjäl detta förslag och inte ens ville tillåta ett övervägande av en sådan viktig angelägenhet! Då tänkte förmodligen de menige i kammaren: »är det på det sättet, att de där herrarna icke äro eniga, så är det väl bättre att rösta nej än att rösta ja

Om
världsspråket.
(Forts.)

för någonting, som vi icke äro fullt inne uti». Sålunda föll saken i andra kammaren. Det är ett av de svartaste bladen i min dagbok.

Sedan har det ju gått alltmera utför för saken i riksdagen, icke så värst mycket i alla fall, ty det har varit avsevärda minoriteter för den i båda kammarna. Men i år har frågan misshandlats mer än någonsin. I andra kammaren skickades den av obegriplig anledning ifrån sin gamla hemvist i första tillfälliga utskottet, som plågade bereda utrikesärendet, till »skolutskottet» och nu trodde jag verkligen, att det skulle bliva någon liten ljusning, då partistyrelsen hemställde hos den socialdemokratiska partikongressen, som hölls här i staden förra sommaren, att i anledning av ett par motioner i världsspråksfrågan kongressen måtte »med uttalande av sin sympati för det arbete för större samförstånd mellan personer tillhörande olika nationer, som utföres genom utbredande av hjälpspråket Esperanto, uppmana partimedlemmarna att studera språket och använda detsamma i sina internationella förbindelser, samt att på alla sätt stödja och uppmuntra esperantorörelsen.» Sedan föreslog jag vid kongressen ett tillägg till partistyrelsens yrkande, nämligen »att kongressen måtte uttala sig för en internationell överenskommelse om antagande av esperanto såsom världsspråk, avsett att införas i alla världens skolor, samt för att partiet stöder ett sådant strävande». Man skulle med andra ord ej blott uppmåna folk att läsa och lära sig detta språk så gott de kunde med de utsikter, som de trodde sig få genom nyttan av dessa privata bemödanden. Man måste även vägleda dem mot det stora målet och sålunda skänka de enskilda den verkliga tilliten. Enda sättet för målets vinnande är nämligen internationell överenskommelse om antagande av ett världsspråk. Detta förslag bifölls av kongressen, och det föreföll ifrån de djupa leden, som om det varit enhälligt och det sade man också efteråt. Det gick med andra ord med glans.

När man nu kommer till riksdagen, äro även de socialdemokratiska ledamöterna borta i denna sak, nästan ännu mer än förut, och då tjänar det ju icke mycket till vad man beslutar på kongressen. Det ha de naturligtvis rätt att vara, ty de äro icke bundna av ett kongressbeslut i denna sak. Men illusionerna om en verklig framfärd ha ju i alla fall grusats på ett ganska fullkomligt sätt.

Motionen har sönderdelats i fyra punkter, så att utskottet och riksdagen skulle kunna välja, vilka vägar, som man funne bäst lämpade efter olika åsikter. Den första punkten innehåller de gamla motionernas inslag, att man icke lade sig i språkfrågan men begärde internationella överenskommelser om genomförandet vid sidan av modersmålen av ett världsspråk, som skulle inläras i alla världens skolor. Sedan har jag för min del velat vara med om och verka för esperanto. Det är ju det enda språk, som på något praktiskt sätt slagit igenom, och utskottet talar särdeles mycket om praktiska åtgärder. Man kan icke vänta i oändlighet på lärda tvister mellan enstaka språkinän utan någon klientel.

Nu säger utskottet, att man förut har sökt »framkalla ett initiativ från Kungl. Maj:ts sida till frågans lösning. Då denna väg hittills icke visat sig framkomlig, torde världsspråksfrågans eventuella lösning böra sökas efter andra linjer». Varför det? Inte kan väl ett världsspråk bliva antaget av staterna, utan att staterna internationellt överenskomma därom? Icke kunna staterna förmås därtill, om ej regeringar och parlament engageras i saken? Icke kan detta ske genom att man på dessa ställen släpper tagen? Nu synes utskottet fått för sig, att man skall gå fram på privata vägar, till dess att det skapats så mycken opinion i landet, att slutligen också riksdagen blir lyhörd. Ja, nu nickar utskottets ordförande och menar, att jag har rätt tolkat utskottets uppfattning. Med andra ord, man vältrar över på de djupa leden att visa

den framsynthet, som utskottet anser, att riksdagen och även utskottet sakna. Jag vill verkligen icke gå så långt, utan jag tror, att utan riksdagens initiativ kan man icke vänta någon framgång, som slår i spann och ger ett definitivt resultat.

Om
vårdspåskedet.
(Forts.)

Utskottet utvecklar sin ståndpunkt närmare sålunda: »Då initiativet för närvarande knappast kan förväntas utgå från statsmakterna, synes frågan lämpligast böra föras vidare genom enskildas intresse och arbete för saken, och statens medverkan ifrågasättes allenast i form av ekonomiskt understöd i de särskilda fall, då ett sådant intresse allmännare manifesterat sig och provas vara av statsmakternas stöd förtjänt.» — Det är en bestämd motsägelse till det resonemang, som utskottet förde och som ordföranden nu också tycks hava förklarat vara utskottets ståndpunkt. Man skall sålunda för det första säga till småfolket — ty överklassen är särdeles svårlärd i detta fall, ehuru dock där också finnas undantag — försök nu att streta med edra kurser och ha de utgifter och besvär, som detta kan medföra, och gör det grundligt, så att det kanske blir en myrornas strid, att ni blir så många, att man till slut blir imponerad här i riksdagen, ja kanske till och med i regeringen. — Är det icke ett bra obarmhärtigt tal att lägga bördan helt och hållet på dem, som icke kunna taga några avgörande mellanfolkliga initiativ, och låta statsmakterna lämna frågan i det väsentliga åt sitt öde? Där sitter en hel del av dem, som lärt sig esperanto eller söka göra det, men så börja de reflektera: jag kan ju icke resa ut. Jag kan visserligen hava nöje på de sammankomster, som hållas med esperantister; när det kommer en esperantistisk föreläsare, så förstår jag honom. Har jag undantagsvis tillfälle att resa utomlands, så går det bra, då blir jag väl mottagen, ty endast den, som kan tala esperanto, blir vägledad genom hela världens länder. Där har nämligen organiserats ett brödraskap, som tar hand om sådana resenärer. Men när han icke finner dessa fördelar realiserade eller värda mödan, tänker han: »Det blir kanske aldrig någonting av denna sak åtminstone icke i min livstid, varför skall jag arbeta med detta?» Därför är det väl nödvändigt, att när man hänvisar folket att intressera sig för saken, får man icke fränkänna statsmakterna vidsynthet och säga, att folket skall genom allmän anlutning tvinga riksdagen att förstå sakens vikt. Det bör i all rimlighet namn i första rummet statsmakten själv begripa, om den verkligen vill vara representant för folket och för den svenska nationen och dess möjligheter på de internationella, andliga och ekonomiska markerna.

Utskottet ifrågasätter nu i stället en småsmula ekonomiskt understöd av staten. Kan man förvänta ett sådant anslag utan att statsmakten också lägger sig till med något förstånd i huvudsaken? Här inlåter sig utskottet på en motsägelse. Denna löser dock utskottet genom att till sist yrka avslag även å motionens yrkande om understöd.

Så kommer det sista skälet: »På grund av vad sålunda anförts och under hänvisning till att frågan i allt fall genom andra kammarens beslut för innevarande riksdag läres hava förfallit», hemställer utskottet om avslag. Jaså, det är också meningen att i strid mot konstitutionen upphäva första kammarens lika behörighet med andra kammaren! Så var det aldrig förr i tiden. Då utmärkte sig kamrarna just därigenom att, när den ena kammaren sagt a, skulle den andra absolut säga b. Ville första kammaren icke finna sig i någonting, skulle den andra trumfa med just den saken. Och när andra kammaren bifallit något socialt förslag, som då icke alls väckte anklang i den första, sade man där nej, nej, nej oupphörligen. Vad är det för ett slags parlamentarism att säga, att vi skola skrinlägga vårt sunda förnuft för att andra kammaren har avslagit frågan? På det sättet gynnas ju icke saken. Det är ett klenmodigt inkonstitutionellt påfund.

Ja, herr talman, jag ber att få yrka bifall till motionen.

Om
världsspråket.
(Forts.)

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman, mina herrar! Det har inom utskottet nu liksom tidigare funnits olika meningar i denna fråga. Även om man inte vill neka första kammaren frihet att fatta sitt beslut oberoende av hur andra kammaren har handlat, står dock det förhållandet kvar, att andra kammaren faktiskt har avslagit detta förslag och att detsamma till följd därav har förfallit. Då det nu har förfallit för i år, har utskottet icke ansett sig böra ingå på någon detaljbehandling av ärendet.

Utskottets majoritet, efter vad jag skulle tro, och i varje fall jag för min enskilda del stå dock kvar precis på samma ståndpunkt som förut. Jag delar motionärens tro på möjligheten av att förverkliga världsspråksidén, och jag är lika varmt hänförd för den tanken som han. Men man kan inte förneka det faktum, att denna fråga har fallit tio gånger å rad här i riksdagen. Nog ligger det efter ett sådant resultat ganska nära till hands att fråga sig: är det skäl i att stå framför denna klippa och slå sin panna blodig ännu i 20 år, utan att man kommer en enda millimeter fram? Är det inte klokare politik att åtminstone söka efter andra vägar, som äro mera framkomliga? Utskottet har gått på den linjen och enat sig om ett uttalande, om en antydan, hur frågan skulle kunna tänkas föras framåt i fortsättningen. På frivillighetens väg kunna ju enskilda personer och sammanslutningar, som intressera sig för frågan, organisera ett internationellt samarbete, som drives parallellt i flera och helst i alla länder. Man kan utbilda lärare, man kan anordna undervisningskurser för allmänheten, man kan sätta dem, som fått utbildning i språket, i förbindelse med varandra genom korrespondens och sammanföra dem på internationella kongresser. Men allt detta kostar penningar, och utskottet har uttalat den förhoppningen, att riksdagen skall visa sig villig att stödja ett sådant frivilligt arbete. Då vi komma så långt, att vi se, att det finnes ett allmänt intresse för denna fråga, och då det har klarnat, vilket språk, som är lämpligast som världsspråk, kan man ju komma fram till riksdagen med begäran, att den skall taga mera verksam del i detta arbete.

Jag tror således, herr talman, att de uttalanden, som här äro gjorda i utskottets yttrande, även om de äro mycket svagt och neutralt hållna, skola visa sig vara av ett visst värde för arbetet för denna stora och viktiga frågas förverkligande. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Möller: Herr talman! Jag har tillhört dem, som då det gällt ett artificiellt världsspråk ha varit mycket skeptiska beträffande lämpligheten av införandet av ett sådant. Det kan ju inte bestridas, att de levande språken ha vuxit fram ur en måntusenårig utveckling och att det skulle vara svårt att tänka sig, att dessa levande språk ens i internationella överläggningar skulle kunna ersättas av ett artificiellt språk. Men under årens lopp har jag i alla fall sagt mig, att den synpunkten, hur berättigad den än må vara kulturellt sett, till sist inte blir avgörande. Om det finns möjlighet att åstadkomma ett slags internationell samling kring ett språk, skulle det framför allt för de små nationernas folk betyda ett mycket väsentligt framsteg. Det är faktiskt på det sättet, att den, som har anledning att då och då deltaga i överläggningar, från ett litet land som Sverige vid internationella sammankomster observerar, att nästan varje svensk är väsentligen handikappad, även om han är en mycket skicklig språkman. Jag har ju känt åtskilliga personer inom mitt eget läger, ifrån socialdemokratiskt håll, vilka behärskat de tre stora språken, om inte absolut perfekt, så vad åtminstone något beträffar nästan absolut perfekt. Men det är självklart, att om det gäller en diskussion, där någon utlänning skall företräda en mening, och det blir debatt mera rik på nyanser, så är även han en smula handikappad gentemot dem, som tala sitt eget

modersmål och kunna uttrycka sig med all den smidighet, en mångårig talar- och diskussionsvana på modersmålet förlänar. Det kan då hända, att den, som får tala sitt eget modersmål, kan förefalla överlägsen i argumentationen för sin ståndpunkt, där han, om den andra hade haft samma språkliga resurser till sitt förfogande, med all säkerhet icke skulle ha hemburit segern. Detta gör, att jag måste säga mig, att det i varje fall skulle vara ett mycket stort framsteg, om det kunde skapas en gemensam språklig plattform för internationella överläggningar.

Nu tillkommer en annan synpunkt. För min del är jag inte en patriot av den sorten, att jag skulle anse det vara orimligt, att ett av de levande språken genom en internationell överenskommelse bleve fastställt såsom det språk, vilket skall användas och obligatoriskt inläras i skolorna, men vi veta mycket väl, att varje sådan tanke är en ren utopi. Vare sig jag tar det engelska, det franska eller det tyska språket, som på det sättet skulle bli ett obligatoriskt läroämne i alla länder, så skulle det särskilt från de andra av dessa tre nationers sida, där det inte vore modersmål, stöta på starkt motstånd. Om vi valde engelskan, vilket väl låge närmast till hands, eftersom det redan talas av ett så stort flertal, så skulle fransmän och tyskar absolut motsätta sig en sådan lösning, därför att de ha sin nationella egoism, och det kan naturligtvis inte betvivlas, att om alla världens folk obligatoriskt skola lära sig ett språk, så ger det ett övertag åt den kultur, som bygger på detta språk, gentemot de andra nationella kulturerna, vari t. ex. fransmän och tyskar under inga omständigheter skulle komma att finna sig. Det gör, att om man överhuvud taget tror, att man skall kunna uträtta någonting på detta område, så finns det ingen annan väg att gå än att välja ett artificiellt språk. Den vägen kommer, vare sig det här i första kammaren finnes intresse för ett initiativ eller inte, i alla fall att bli ofantligt lång. Ty innan t. ex. England skulle bliva villigt att medverka till en överenskommelse, som gjorde ett artificiellt språk till ett obligatoriskt läroämne i skolor, så måste, tror jag, ännu åtminstone någon generation engelsmän dö ut. Det är väl inte för mycket sagt, att engelsmännen i allmänhet inte intressera sig mycket för att lära främmande språk, och de känna inte något behov av ett artificiellt språk, därför att de kunna reda sig med sitt eget språk över hela världen. Men det förhållandet att man vet, vilka enorma svårigheter som möta en i detta avseende, är egentligen inte något tillräckligt skäl för ett litet folk, vars intresse obestridligen sammanfaller med förverkligandet av denna tanke, att avstå ifrån att taga ett initiativ på detta område.

Jag hade haft den känslan, att det kunde nog ha varit önskvärt, om motionen varit en smula anspråkslösare. Då det emellertid nu inte kan gälla annat än en ren opinionsyttring och vad som står i motionen efter min uppfattning i och för sig kan betraktas som riktigt, så skulle jag hälsa det med glädje, om första kammaren ville ge sitt stöd åt motionen, och jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till densamma. Vad speciellt den fjärde punkten beträffar, tycker jag, att i betraktande av det utomordentligt stora enskilda intresse, som faktiskt redan är ådagalagt i vårt land och som inte ytterligare behöver ådagaläggas, vore det en ganska välbetänkt åtgärd, om esperanto i vissa svenska skolor finge införas som ett frivilligt läroämne. Det är ju ingenting annat, som begäres i den fjärde punkten. Men även vad första punkten beträffar, kunde den efter min uppfattning ha vunnit på en kanske något snävare motivering. Å andra sidan är det dock självfallet, att om det hela överhuvud taget skall leda till någonting, måste det bli en internationell överenskommelse.

Jag tillåter mig alltså som sagt att yrka bifall till motionen.

Om
världsspråket.
(Forts.)

Herr Bergman: Den siste ärade talaren yttrade, att det vore en stor fördel att få en gemensam språklig plattform för jordens folk, när de möttes vid kongresser o. s. v. Detta är ju alldeles riktigt. En sådan plattform har man som bekant en gång haft, när latinet var ett allmänt, universellt språk i lärda och diplomatiska kretsar och vid då förekommande internationella sammankomster. Ännu så sent som vid de Westfaliska fredsunderhandlingarna var latinet ett sådant. Holländaren Hugo Grotius, som var Sveriges minister i Paris, korresponderade på 1640-talet med den svenske rikskanslern Axel Oxenstierna på latin, och Oxenstierna svarade på latin, det diskuterades på latin bland diplomaterna o. s. v.

Vad var det, som gjorde, att latinet blev ett världsspråk en gång? Jo, det var, att den lilla bonderepubliken Rom i mellersta Italien så småningom växte ut, först erövrade hela Italien, sedan vidgade sitt inflytande kring hela Medelhavets stränder och långt där bortom. Till och med i vår avlägsna nord var det romerska inflytandet märkbart, även om vårt land ej hade inryckts inom romerska väldet. Här finns ju hundratals, kanske tusentals romerska mynt, som gingo i handeln på den tiden och som tid efter annan påträffas i vår jord. Ett så vittgående inflytande hade romarna, och deras språk följde deras politiska utbredning. På den vägen är det ett världsspråk uppkommer. På samma historiska väg kommer framtidens världsspråk att uppkomma, och det kommer icke att skapas genom några beslut vare sig i det svenska parlamentet eller ens det brittiska, utan frågan kommer att lösas vår bön förutan genom den historiska utvecklingen. Denna pekar redan nu ganska tydligt på ett visst europeiskt språk såsom det blivande världsspråket, nämligen engelskan. Engelsmännen behöva inte fatta något beslut därom i sitt parlament, utan det kommer att gå av sig självt, dels därigenom att Storbritanniens makt redan nu är så stor i alla de fem världsdelarna tack vare dess väldiga kolonier, dels därigenom att den ekonomiskt nu ledande och även politiskt allt mer och mer framträdande makt, som heter Förenta staterna, har engelska till uttrycksmedel. Ej mindre än fem hundra miljoner människor, mellan en tredjedel och en fjärdedel av hela jordens befolkning, ha engelskan till administrativt språk, och ungefär två hundra miljoner människor förstå och tala engelska. Det är däremot icke ens *en* miljon, som ännu förstår esperanto. Man kan ju därav förstå, att i tävlingen mellan dessa båda finns det ingen möjlighet för det konstgjorda språket att taga igen det utomordentliga försprång, som engelskan har, även om man skulle ha aldrig så livlig önskan i den vägen.

Nu säger man, att det skulle vara så tråkigt vid utländska möten, att en svensk där är språkligt handikappad. Ja, det är i många fall kanske så, man kan inte på långa tider undgå, att det blir så, och en svensk skulle fortfarande bli handikappad, även om han skulle tala esperanto, därför att esperanto vore för honom i alla fall inte svenska utan ett främmande språk. Det är visserligen i visst avseende lättare att lära sig än andra språk, men den lättheten ligger däri, att grammatiken är så ytterst enkel och utan undantag. Det är emellertid inte det, som det framför allt kommer an på, när man skall tala ett främmande språk, utan huvudsaken är då att ha fullt present för sitt medvetande i varje ögonblick alla i de särskilda fallen behövliga ord; alla dessa tusentals ordstammar äro ingen småsak att säkert komma ihåg. Denna minnesfråga är praktiskt taget lika svår i alla språk. Ehuru visserligen ordstammarna äro i viss mån begränsade till antalet i det konstgjorda språket, så förefinnes dock den nu berörda minnesbelastningen även när det gäller esperanto, och en svensk befinner sig i stort sett i samma svårighet, som om han skulle tala ett annat främmande språk.

Men, säger man, det finns andra folk, som inte äro i det läget för närvarande, de få tala sitt modersmål vid dessa kongresser. Det är alldeles rik-

tigt, och med esperanto som obligatoriskt kongressspråk skulle alla tvingas att vara lika handikappade. Det skulle bli ett förskräckligt mödosamt maskineri för allesamman. Man skulle kanske få höra Lloyd George leta efter orden, och man skulle få se alla de utländska representanterna ofta lika hjälplösa som de svenska. Ja, det kan ju tänkas, att man i skolorna undervisade så bra i esperanto, att det bleve som på den tiden, då latinet var världsspråk och det fanns vissa eleganta latinkonstnärer i alla länder, vilka kunde tala det perfekt och flytande. För all del, men det är möjligt nu också med de andra språken. Det är inte sant, att *varje* svensk är handikappad på de utländska kongresserna. Det beror på vilka man skickar ut. Man bör ju inte skicka ut till någon kongress, där någonting viktigt skall förekomma, personer, som sakna språkkunskap, eller ens personer, som kanske ha ett betyg i något språk, men faktiskt inte kunna ledigt röra sig med det. Men det finns många svenskar, som verkligen tala främmande språk synnerligen utmärkt. Jag vill erinra om t. ex. Ernst Beckman, som på sin tid spelade en betydande roll i denna kammare och i svensk politik över huvud. Han talade engelska så utmärkt, att t. o. m. engelsmännen sade, att han talade det bättre än de själva. Det finns även i våra dagar personer, som göra det lika bra, det finns icke så få svenskar, som tala både franska och engelska alldeles utmärkt, och tyska kunna ju ännu flera tala mycket ledigt.

Problemet för oss är alltså, att vi skola bereda oss möjligheter att lära de stora kulturspråken, och de, som skola föra våra runor, skola vara sådana, som kunna tala dem ordentligt. Situationen är visserligen svårare för oss än för de stora nationerna, men det är dock inte omöjligt för oss att inrätta oss efter vår situation. I alla fall få vi det inte lättare, om vi gå något av de konstgjorda språkens upptrampade väg, då det torde dröja förskräckligt lång tid, innan vi kunna komma till något resultat, då vi ju stå inför en utveckling, som är fullkomligt oundviklig och betingad av vad jag skulle vilja säga historiska naturlagar.

Detta är orsaken till att jag för min del icke kan ansluta mig till herr Lindhagens motion, men en annan sak är, att ett visst studium av även ett konstgjort språk kan vara ur andra synpunkter lämpligt. Esperanto är ju mycket fyndigt hopkommet. Det är visserligen utsatt för mycken opposition, man säger att det kan göras bättre, man har ju hittat på ett reformerat esperanto, som kallas ido, och nyss har det uppfunnits någonting ännu nyare i den vägen. Man är alltså inte ense om esperanto ens bland dem som önska ett konstgjort världsspråk, men kanske esperanto är det mest rotfästade av de många förslagen. Det ligger ingenting ont i att den som så önskar studerar ett sådant språk, och man må gärna ge bidrag till frivilliga privata esperantokurser. Därigenom klarna de språkliga grundbegreppen för förut icke språkkunniga personer, och det kan ha en viss betydelse för den logiska träningen och även för inlärande av andra språk, tack vare den klara regelbundenhet, som utmärker esperanto. Ge alltså gärna något bidrag till esperantokurser, det har jag för min del ingenting emot! Men i den vidsträckta omfattning, som herr Lindhagen vill stödja det, kan jag icke följa honom. En världsaktion i detta avseende kan jag inte vara med om.

Jag är icke heller i allo belåten med den motivering, som utskottet har framlagt. Den sista meningen där har jag ingenting emot, men de föregående kan det vara ett och annat att säga om. Den saken är emellertid inte så viktig, och jag skall för min del inte framställa något yrkande beträffande motiveringen. Jag anhåller emellertid att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pauli: Herr talman! Denna fråga återkommer ju med en viss regelbundenhet i riksdagen. Jag har vid föregående tillfällen haft anledning att

Om
världsspråket.
(Forts.)

yttra mig beträffande densamma och särskilt vid ett tillfälle, då det för herr Lindhagen ovanliga inträffade, att utskottets hemställan om ett i viss mån modifierat bifall till hans motion i frågan blev accepterad av denna kammare. Den gången låg yrkandet emellertid en smula annorlunda. Det gällde då inte en sådan marsch direkt på esperanto, som det här är fråga om, utan det föreslogs en utredning om världsspråksfrågan — eller rättare sagt om hjälpspråksfrågan — överhuvud taget. Utskottet och kammaren menade den gången, att man även borde utreda frågan om möjligheten att taga en rationaliserad engelska till hjälpspråk. Den ställning, kammaren den gången intog, sammanföll sålunda i vissa delar rätt mycket med de synpunkter, som den siste ärade talaren här har framställt, och som jag också i mångt och mycket kan dela. Jag anser liksom han, att man inte kan bortse från det faktum, att här förefinnes ett stormaktsspråk, som tack vare det engelska imperiets stora omfattning och tack vare att det talas i Förenta staterna redan intar en mycket framträdande plats i världen. Däremot kan man å andra sidan invända, att det finns flera andra språk, som visserligen inte ha lika imponerande spridning men dock en mycket betydande sådan, t. ex. spanskan. Om man tänker på vad den betyder för den syd- och centralamerikanska kontinenten samt på andra ställen i världen, så finner man, att den också är någonting att räkna med. Vi kunna även tänka på vad ryskan betyder för de väldiga områden, där den härskar. Den svåra frågan uppstår här, i vad mån det kan vara möjligt att få andra nationer att som hjälpspråk acceptera en viss nations språk. Skulle den möjligheten föreligga, som professor Zachrisson nyligen i en intervju framhöll, att man kunde få engelsmännen själva till att förenkla sitt språk genom att bringa överensstämmelse mellan stavning och uttal därefter, att man slapp nedlägga en så oerhörd tid och kraft på att lära sig denna fullkomligt orimliga stavning, som på alla sätt skär sig mot uttalet, en stavning, som daterar sig ända från medeltiden — skulle, säger jag, den möjligheten föreligga, att engelsmännen själva ginge med på en sådan reform, då anser jag, att vad herr Bergman här påpekat, skulle få en helt annan betydelse än nu. Ty jag får säga herr Bergman att för närvarande är det litet för mycket begärt, att de små folken samt och synnerligen skola nödgas lägga ned så oerhörd möda på ett språk, som innebär så stora svårigheter att skriftligen och muntligen behärska som engelskan.

Herr Bergman talade om att vi vid internationella kongresser kunna klara oss på det sättet, att vi skicka ut talesmän, som fullt behärska något av kulturspråken. Ja, det är naturligt, att man bör göra det, när man så hava kan. Men herr Bergman tycks glömma, att vi befinna oss mitt i en s. k. demokratisk utveckling, som bl. a. innebär, att folk litet till mans begär att själva få ha sitt ord med i laget. Man vill inte nöja sig med att bara skicka ut personer, som tack vare större möjligheter i fråga om uppfostran ha fått förmåga att i språklig elegans och klarhet tävla med vederbörande infödingar själva. Man vill skicka ut de personer, som man ur saklig och personlig synpunkt önskar se som sina representanter. Det kan många gånger falla sig så lyckligt, att båda önskemålen tillgodoses hos en och samma person, att sålunda de ur sakliga och personliga synpunkter lämpligaste representanterna kunna hämtas ur de språkkunnigas krets, men ofta är detta inte fallet. Särskilt med hänsyn härtill anser jag, att man inte kan vända ryggen åt detta spörsmål, som herr Lindhagen med sådan enveten energi här ständigt för fram.

Herr Möller påpekade med fullt fog den ojämnhet som uppstår vid internationella överläggningar därigenom, att stormakternas representanter, som så att säga ha fått sina språk till skänks, ha ett övertag i debatten, som det för smånationernas representanter är mycket svårt att neutralisera. Herr Bergman tog denna invändning ganska legert. Han framställde den fasans-

fulla bilden av en Lloyd George, som skulle stå där och mödosamt kämpa med esperanto och få hela sin flödande improvisatoriska vältalighet fördärvad genom denna besvärliga språkapparat. Jag förmodar, att han med beklagande tänkte på att något motsvarande också skulle inträffa med Briand. Ja, jag erkänner naturligtvis, att det vore en kulturell och estetisk förlust och kanske en förlust även på andra områden, om vi ginge miste om dessa ståtliga vältalighetsprov. Jag tror dock inte, att de behöfde alldeles försvinna, ty det finns ju alltid möjlighet att översätta dessa herrars anföranden om de nu eventuellt vägrade att använda ett eventuellt antaget hjälpspråk. Men, herr Bergman, saken har också en annan sida. Vi skola väl inte gå så långt i ädel självupppoffring, att vi bara tänka: låt oss för all del bevara dessa klenoder, som ligga i Lloyd Georges och Briands vältalighet — sedan må det gå med svenskarna, holländarna och andra hur det vill, de må stå där och hacka och stamma på engelska, franska eller tyska, det spelar mindre roll! Detta är i alla fall en slutsats, som ligger snubblande nära till hands i vad herr Bergman yttrade.

Det ligger faktiskt någonting i kravet på att alla skola vara lika handikappade. Det kan synas vara ett föga generöst krav, ett drag av den »kungliga svenska avundsjukan»: varför skola de ha det bättre än vi? Men det ligger en obestridlig rättvisa och en vinst för de rent sakliga kraven i att man rör sig på ett språkligt plan, som är gemensamt för alla.

Med detta vill jag alltså ha sagt, att jag inte är någon så avgjord anhängare just av esperanto. Jag skulle, som jag redan har framhållit, med glädje hälsa den möjligheten, att en rationaliserad engelska, en engelska med förenklad stavning, bleve verkligt spridd överallt och att därigenom en sådan gemensam språklig plattform skapades. Men detta är, herr Bergman, lika mycket en utopi, kanske i ännu högre grad en utopi än spridandet av ett artificiellt språk. Och så länge vi stå på den nuvarande ståndpunkten, så länge det kostar så ofantliga mödor för den enskilde att lära sig bemästra de stora kulturspråken, så länge kan det inte bestridas att det finns ett berättigat krav bakom tanken på, att ett lättlärt artificiellt språk blir ett gemensamt hjälpmedel.

Det är ju aldrig fråga om att det skall bli ett *världsspråk* — »världsspråk» är en vilseledande term, som man borde undvika att använda — det är endast fråga om ett *hjälpsspråk* vid sidan av de nationella språken, och vid sidan av den kunskap i främmande kulturspråk, som skilda individer naturligtvis fortfarande komma att äga.

Ur dessa synpunkter är det mig omöjligt att här ställa mig avväsande till den Lindhagenska motionen, i synnerhet med tanke på det av herr Möller påpekade, mycket berättigade kravet i fjärde punkten om införande av esperanto på försök i vissa skolor, åtminstone som frivilligt läroämne — en sak som även herr Bergman gav sina sympatier, tycktes det mig. Jag anser det också vara välbetänkt, att bland yrkandena upptagits en punkt, där det heter att detta hjälpspråk skall *byggas* på esperanto. Ty esperanto i dess nuvarande skick tror jag knappast fullt motsvarar de krav på praktiskhet och lämplighet, som man härvidlag har rätt att uppställa. Det behövs alldeles säkert en ytterligare utveckling.

På de nu anförda skälen, herr talman, ber jag att såsom en opinionsyttring, då det ju inte kan bli något annat i sakens nuvarande läge, få yrka bifall till motionen.

Herr Hellberg: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet under min mycket värderade vän herr Bergmans anförande. Jag kunde nämligen inte undgå att i min själs innersta uppröras — jag skall använda överord som

Om
världsspråket.
(Forts.)

herr Lindhagen — över den dogmatism, som han utvecklade, då han gjorde gällande, att eftersom latinet en gång i världen var ett världsspråk, så skulle engelskan också bli ett världsspråk, ty utvecklingen skulle gå samma vägar som den gått förut. Men det gör inte utvecklingen! Den går nya vägar ibland, herr Bergman, det borde vara en allmänt känd sak.

Det kan ju hända, att engelskan blir världsspråk — jag spår inte om utvecklingen; det kan ju hända att det anglosachsiska folkelementet visar sig så starkt, att det totalt lägger världen under sig, ehuru väl ingen av oss får uppleva det. Men det är givet, att om det skulle gå därhän, att engelskan bleve antaget som världsspråk, skulle detta medföra en klar anglosachsisk hegemoni över hela världen. Alla andra nationer skulle känna sig underordnade den engelska, det ligger i öppen dag. Men då förstår man också, att det ligger i andras enkla självbevarelseinstinkt att såvitt möjligt spjarna emot en sådan utveckling.

Och då komma vi till den här rätt mycket debatterade frågan, hur andra nationer skulle förhålla sig till engelskan eller något annat levande språk, om det bleve världsspråk. Det har sagts, att de skulle bli handikappade, och det står absolut fast. Var och en, som varit med på internationella kongresser, vet, huru det stora flertalet av dem, som inte ha till modersmål något av de språk, som talas vid kongressen, äro handikappade. De kunna helt enkelt inte reda sig mot de andra. Jag har många gånger vid dylika kongresser haft lust att uppträda i olika frågor, och jag har ändå sysslat med och talar till nödtorft främmande spåk, men jag har aldrig haft kurage att uppträda. En sådan idéernas champion som herr Lindhagen, han går upp och talar det förfärligaste språk, som tänkas kan, men det bryr han sig inte om! Han tycker, att det gäller idéerna och inte språket. Men denna heroism finns inte hos andra människor.

Nu har min vän herr Bergman i sin iver att plädera för engelskan efter latinet såsom världsspråk såsom ett exempel anført Ernst Beckman. Men Ernst Beckman levde en stor del av sitt liv i Amerika, så han var egentligen till hälften amerikan. Men hur många av oss kunna i vår ungdom resa ut i främmande länder och ligga där ett par, tre år? Det är bara en försvinnande bråkdel av en procent.

Jag skall taga ett annat svenskt fall. Jag skall återge en kongresshistoria, som berättades för mig av någon svensk i Genève. Jag kommer inte ihåg vem. Denne hade talat med därvarande utlänningar om Branting, och då hade en av dem sagt: Jag sätter ofantligt stort värde på Branting, men det är skada att han icke alls är någon talare. — Är inte Branting en talare? utbrast svensken med den mest begripliga förvåning. — Nej, det är han icke, vidhöll utlänningen. Och det var faktiskt så, att när Branting skulle tala franska blev hans tal ofta en ren parodi på vad han förmådde, när han talade svenska. Där ha vi ett exempel på, hur slätt vi stå oss i jämförelse med dem, som ha de egna språken till kongressspråk.

Nu påstår emellertid herr Bergman, att det är lika svårt att lära sig esperanto som att lära sig engelska: grammatiken är visserligen enkel, men ordboken är lika stor i det ena fallet som i det andra, påstod han. Det förvånar mig, att herr Bergman icke har reda på, vad som är det genialiska i esperanto, nämligen att man lyckats klämma ihop ordboken till ett minimum genom användning av en mångfald prefix och suffix. Detta gör, att man med ett relativt litet antal stamord kan bilda mängder av ord. Jag kan inte esperanto, men jag vet, att så förhåller sig, och det gör, att det blir så ofantligt mycket lättare. När det gäller språkfrågan måste vi också räkna inte bara med Europa, utan också med de andra världsdelarna. Jag träffade en gång nere i Genève en japan, som talade esperanto flytande. Han och en schweizare underhöll sig en

lång stund obesvärat med varandra. Herregud, sade japanen, om Europa kunde besluta sig för att acceptera ett enda hjälpspråk! Hur illa vi österlänningar äro ställda, som måste lära oss dessa besvinnerliga språk, som strida mot vårt hela språksinne! Finge de begagna esperanto, så talade de det på sitt österländska sätt, och alla skulle förstå dem lika bra för det.

Herr Pauli framhöll särskilt synpunkten om språkets lätthet, som är synnerligen viktig, i synnerhet när det gäller våra arbetare. Jag har undrat många gånger, ty den internationella utvecklingen har ju dragit arbetare med i sin ström, hur de skola kunna reda sig utan ett hjälpspråk. Om de också skulle kunna få sina egna anföranden framförda genom tolk, vilket dock är en mycket besvärlig och klumpig utväg, skulle de i varje fall inte förstå, vad de andra yttrade, och därför bli de alltid utanför i alla fall. Herrarna ha ju hört Fabian Månssons skämt från en dylik kongress: De begrepo inte någonting annat än ett enda, ofta återkommande ord »reselusen» — det skulle vara det engelska »resolution»! Om alla lärde sig esperanto, skulle de alla vara i samma läge. Den ena hade intet företräde framför den andra, men detta hindrar visst inte, att man med övning kan lära sig tala esperanto lika bra som ett annat språk — jag har hört esperantister tala lika obesvärat som andra.

Jag hade inte tänkt berätta — men jag kan ju göra det, eftersom vi ha en smula tid på oss — ännu ett litet exempel just ifrån Genève. En utomordentligt framstående språkman — en svensk delegat, som kände honom, förklarade, att han var ett fullkomligt språkgeni — gjorde för mig en jämförelse mellan de tre språk, som han ansåg vara verkningsfullast bland dem han talade. Franskan var, sade han, alldeles utmärkt i en konversation, inte minst med damer, när det gäller att vara spirituellt och underhållande. Om man åter i en diskussion vill ge kraft åt sina meningar, då är engelskan med dess »monosyllables» verkningsfullast: de engelska enstaviga orden, som slå som klubbor. Men gäller det att i en stor församling rycka känslorna med sig, är ingenting jämförbart med esperanto. Han satte alltså esperanto likvärdigt med de levande språken.

Nu är det ju så, och det torde inte vara herrarna obekant, att esperanto i själva verket vinner terräng utan några särskilda åtgärder från staternas sida. Jag har fått höra, att nere i det förbistrade språkhörnet i sydöstra Europa, Balkanstaterna, lär esperanto ha trängt igenom i ganska hög grad. Det händer, att man får höra konduktörerna på tågen tala esperanto: de äro vana att möta personer av så många nationaliteter, att de till slut insett, att de måste ha ett språk, som är giltigt för alla. Och jag tror det är i Wien man kan få se poliser, som gå med en bricka på bröstet, på vilken det står skrivet esperanto. Det har meddelats mig av en esperantist, att man inte behöver några så stora anstalter, för att esperantorörelsen skall gå framåt: den arbetar sig fram av sig själv med sin egen kraft. Men även om det förhåller sig så, är det naturligtvis bättre, om man kan underlätta processen. Sloge hjälpspråket igenom, skulle det vara till mycket stor fördel, inte minst för de små nationerna.

Det är kanske herrarna också bekant, att esperantofrågan, eller låt mig säga hjälpspråksfrågan, verkligen varit uppe i Nationernas förbund. Det antogs där något beslut om en utredning av spørsmålet, ett beslut, som kuriöst nog fattades med alla röster mot svenskarnas — kanske var det mot normännens också. Det torde ha varit för en 5 eller 6 år sedan. Jag vet det inte bestämt, men jag tror, att frågan kom tillbaka igen, och att den då icke föranledde någon åtgärd.

För att sammanfatta vad jag här velat säga, tycker jag nog, att det kunde vara ett verkligt intresse, både ett svenskt intresse och ett internationellt intresse, att man gjorde någonting för att stödja världsspråkssträvandena. Men jag kan därför inte vara med på min vän herr Lindhagens stora världsomfat-

Om
världsspråket.
(Forts.)

tande planer. De äro för vidlyftiga för min ringa anspråkslöshet. Jag tycker man bör börja i det lilla, och därför förefaller mig den väg, som är antydd av utskottet, mycket mer naturlig. Det uppstår här och där i vårt land esperantoklubbar, som studera språket. Jag vet ifrån min egen stad, där finns en sådan klubb, huru inte minst arbetarna äro intresserade av densamma. Men då tycker jag det vore en framkomlig och mera praktisk väg att gå, om man kunde ge något litet statsunderstöd till uppmuntran åt sådana föreningar. Det vore visserligen en blygsam väg, men att vi skulle kunna ta något initiativ här ifrån svensk sida för att ute i världen driva frågan igenom, när den redan varit uppe i Nationernas förbund, det tror jag inte mycket på.

Under sådana förhållanden hade jag egentligen inte något bestämt yrkande att göra. Motionen synes mig vara för vittfamnande, så jag kan inte gärna yrka bifall till den, utan jag får väl i sista hand lämna mitt stöd åt utskottets förslag, men det är då med den motivering, som jag nu muntligen framfört.

Herr Magnuson: Herr talman! Herr Lindhagen framhöll, att utskottet i år grundligare än någonsin förut avlivat hans motion i världsspråksfrågan. Jag vågar bestrida detta. Vi ha för första gången, möjligen med ett undantag, tror jag, fått ett enhälligt utskottsutlåtande under alla de år, som denna fråga förelegat till behandling. Utskottsutlåtandena i denna fråga ha alltid förut åtföljts av reservationer, men vi ha denna gång alla enat oss om samma utlåtande, i den tanken att kunna visa en annan och lättare framkomlig väg för att så småningom få statsmakternas hjälp för världsspråksfrågans förverkligande. Jag har under alla de år jag haft äran att tillhöra kammaren och första tillfälliga utskottet samt där behandlat frågan, varit med i reservanternas led och velat gå in för, att Kungl. Maj:t i någon form skulle taga initiativ till ett förverkligande av världsspråksidén. Men riksdagen har avslagit vår framställning varje gång. Då de vågar, som hittills föreslagits, visat sig oframkomliga, söker nu utskottet anvisa en ny väg, den nämligen att genom de enskilda organisationerna söka frambringa ett så starkt intresse för världsspråksfrågan, att statsmakterna icke kunna avvisa en begäran om anslag för detta ändamål. Redan nu föreligger en motion om anslag till vissa esperantokursers anordnande bland exempelvis lärarpersonal. Jag vet nu inte vilket öde denna motion får röna, när den väl en gång kommer från statsutskottet, men det är i varje fall denna väg, som åtminstone jag för min del, och jag tror flera med mig inom utskottet, har tänkt vara framkomlig.

Denna tanke lägger jag, herr talman, i utskottets motivering. Trots att här mycket varmhjärtade skäl framdragits för ett bifall till herr Lindhagens motion, och jag naturligtvis gärna skulle vilja vara med om det, måste jag hålla före, att det är en mera framkomlig väg, som utskottet nu har pekat på, och jag ber sålunda, herr talman, att få ansluta mig till utskottets utlåtande.

Herr Pauli: Det förvånade mig att höra herr Hellbergs yrkande. Jag hade efter den verkligt vältaliga apologi, som han framförde för de Lindhagenska synpunkterna, tänkt mig, att han skulle kunnat vara med på en opinionsyttring i form av ett bifallsyrkande till motionen.

Emellertid var det en annan sak i hans anförande, som uppkallade mig, nämligen hans efterlysande av frågans vidare behandling i Nationernas förbund. Jag vill i korthet meddela, att slutet på historien den gången blev, att förbunds församlingen beslöt att överlämna saken åt sin s. k. intellektuella kommission, och i denna intellektuella kommission framfördes av en japansk leda-

mot en mycket sakrik och förträfflig rapport, som innehöll ett uttalande till förmån för hjälpspråket. Men majoriteten i kommissionen beslöt att avstyrka detta förslag, och därvid är jag — med den sympati jag överhuvud taget hyser för fransmännen — ledsen att omtala, att det till övervägande del var fransmännen i denna kommission, som slog ihjäl förslaget.

Vidare skall jag be att få ge en upplysning beträffande herr Magnusons påstående, att det nu var första gången, som man lyckats få ett enhälligt utskottsbetänkande i denna fråga. Den gången, då vi fingo första kammaren med på ett sympatiuttalande för tanken, var utskottet också enhälligt. Och jag tycker för min del, att med den motivering, som utskottet här förebragt, skulle det även nu, med vissa modifikationer, ha kunnat tillstyrka bifall till motionen.

Herr von Geijer: Herr talman! Jag har begärt ordet, emedan jag inte vill, att herr Bergman skall stå ensam om den åsikt han här uttalat — det skedde i det sammanhang då han vände sig mot herr Möllers framhållande av den svårighet, som obestriddligen föreligger för alla, som tillhöra de små språkgrupperna, att göra sig gällande, då de möta representanter för de stora världsspråken. Herr Möller hade framhållit, att vi känna oss handikappade, och herr Hellberg var inne på samma tanke. Det är alldeles riktigt. Man känner sig oerhört handikappad. Och orsaken gav ju herr Hellberg också skäl till: det är så utomordentligt svårt för en person att fullständigt lära sig ett annat språk; ej minst därför, att språket till väsentlig del är, som det heter, stelnade metaforer: konkreta bilder för att uttrycka abstrakta begrepp. Men det är just detta, som ger färgen och bouqeten åt ett språk, vilket det vara månde.

Om man nu skulle tänka sig, att det bleve ett konstgjort språk, exempelvis esperanto, infört vid kongresser och dylika sammankomster, så inträffade det förhållandet, att, såsom herr Bergman fullständigt riktigt gjorde gällande, »alla bleve handikappade» och att följaktligen språknivån föll. Jag tror inte, att det vore någon direkt fördel, ty detta språk skulle givetvis icke allenast tillämpas som förhandlingsspråk vid kongresser utan även vid föredrag och andra dylika tillfällen, och jag kan inte neka till, att jag däri ser en viss risk.

Vidare är det en annan omständighet, som icke hittills är berörd och som jag, herr talman, vill framhålla. Det är den outrotliga benägenhet, som människor på olika platser ha att bilda dialekter. I min egen provins, vars område sannerligen inte är stort i förhållande till vad vi här tala om, finns det så skiftande dialekter, att det i vissa fall är svårt för dem, som äro från den ena landsändan, att förstå dem, som äro från den andra. Och om vi då taga hela vårt land från Lappland till Skåne, komma dessa svårigheter än tydligare till synes. Jag tror, att vi aldrig kunna komma ifrån dialektbildningen, utan att detta hjälpspråk såväl som andra språk efter kort tid skulle falla sönder i dialekter, och därmed kan ju det man syftade till icke nås.

Därtill kommer frågan om ortografin och uttalet. Engelsmännen uttala ju latin på annat sätt än vi; tro herrarna då, att engelsmännen någonsin skola komma dithän, att de begagna samma uttryck och samma ortografi som andra beträffande esperanto? Sannolikt inte. När vi alltså möttes på kongresserna, skulle under sådana omständigheter inga förstå varandra, eller kanske möjligen högst få. Det blir inte bättre.

Jag menar, att skola vi komma in på en sådan utveckling, att vi närma oss ett världsspråk, tror jag liksom herr Bergman på den historiska utvecklingen. Jag kan helt enkelt inte tro på något annat. Jag tror inte ett ögonblick på, att engelsmännen skulle acceptera engelskan som världsspråk. Skulle engelsmännen i motsats mot den strävan, som herr Hellberg fann naturlig, då han

Om
världsspråket.
(Forts.)

talade om kravet på att bibehålla vår nationella säregenhet, ändra sin ortografi och sitt uttal? Jag misstänker, att de göra det icke.

Det förefaller mig, som om det icke vore någon anledning från staternas sida att ingripa i denna oändligt svåra fråga, utan man bör låta den naturligt utveckla sig, och med denna min uppfattning, ber jag, herr talman, att få förena mig med utskottets avslagsyrkande.

Herr Bergman: Herr talman! Jag måste i några punkter vända mig mot min ärade länksamrat herr Hellberg och mot herr Pauli. Herr Hellberg förmodade, att jag inte närmare kände till esperanto. Det var så fyndigt hopkommet med ett fåtal stammar, och efter vissa bestämda regler utan undantag skulle man av dessa kunna bilda massor av ord, erinrade han. Detta känner jag mycket väl till, ty jag har verkligen lärt mig esperanto. Men det är i alla fall en ofantlig mängd, man kan gott säga praktiskt taget oräkneliga ordstammar, som ändå måste bli en betungande minnesmassa, ehuru man ur var och en av dessa stammar kan på likformigt sätt grenna ut en massa särskilda ord; och det är detta omfattande minnesstoff, som det gäller att i varje ögonblick ha i beredskap. Det är den största svårigheten, när man talar ett främmande språk, vilket som helst, och den kommer man aldrig ifrån, inte ens med esperanto. Men det kan vara *något* lättare, när det gäller esperanto än andra språk, det må erkännas. Denna lilla förmån motväges dock av andra nackdelar. Hela den litteratur- och kulturvärld, som kannedomen om ett verkligt levande språk öppnar, saknas, när det gäller ett konstgjort språk.

Jag vill också säga ett par ord angående herr Hellbergs yttrande, att utvecklingen stundom går nya vägar. Han polemiserade mot min förmodan, att historien här skulle upprepa sig: det var latinet, som genom historiska omständigheter en gång blev världsspråk, och jag gjorde gällande att det nu skulle bli engelskan på samma sätt som förr latinet. Det är naturligtvis riktigt, att utvecklingen kan ta nya vägar. Men i många fall går den historiska utvecklingen i ganska parallella kurvor, och hur den kommer att gå i detta avseende kan man med stor sannolikhet beräkna redan nu. Det är inte bara ett embryo till ett världsspråk, utan ett ganska utvecklade sådant, som redan börjar skymta i engelskan. Man kan inte blunda för det förhållandet, att snart en tredjedel av hela världen har engelskan till administrativt språk. att det är oceanernas språk, och att det talas i alla fem världsdelarna av ofantligt många fler människor än något annat europeiskt språk. Det är redan 200 miljoner människor, som ha det till modersmål.

Vidare säger herr Hellberg, att om man skall låta utvecklingen fortgå på detta sätt, blir den engelska kulturen dominerande. Den engelska hegemonien i världen blir då helt enkelt ofrånkomlig, sade han. Det lär herr Hellberg inte kunna förhindra i alla fall! Det går åtminstone inte att hindra en sådan historisk utveckling genom ett bifall till herr Lindhagens esperantomotion! Det är ett faktum, att, jag vill inte säga enbart det engelska, men det angloamerikanska inflytandet både i rent politiskt och allmänt kulturellt avseende redan nu är så stort i världen, i synnerhet efter världskrigets utgång, att man kan tala om en angloamerikansk hegemoni. Detta är icke något mysterium som man behöver fördölja ens i en parlamentarisk församling. Enbart Amerika har en ekonomisk hegemoni, som icke lär kunna förnekas. Det är uppenbart, att varje folk försöker bevara sin självständighet, så långt möjligt är, men när numera folken kulturellt sett hänga ihop mer än förr, är det oundvikligt, att somliga folk måste få ett större inflytande, och det går inte att förneka, att det angloamerikanska folkkomplexet för närvarande har en ledande ställning i världen och förmodligen länge kommer att behålla

den. Och ett korollarium av detta blir, att det engelska språket kommer att utbreda sig, vare sig man vill det eller icke.

Herr Hellberg förklarade också, att för de asiatiska folken skulle esperanto vara så utomordentligt bra. Han hade träffat en japan, som fullständigt behärskade esperanto. Jag vill då erinra om, att esperantos beståndsdelar äro sammansatta av västerländska, europeiska element, inte alldeles uteslutande, men till den ojämförligt övervägande delen, och bland dessa av huvudsakligen romanska element, d. v. s. av latinet och vad som härstammar därifrån. Detta språkstoff är fullkomligt främmande för asiaterna. För dem är det mycket svårare att lära sig än för oss västerlänningar, för vilka det ju är mycket lätt. *Vi* ha så många reminiscenser och associationer, när vi se dessa ordstammar, som *de* däremot inte ha. Naturligtvis kunna de ju det oaktat lära sig språket, men när herr Hellberg säger, att det skulle vara så utomordentligt mycket mer tilltalande för dem med esperanto än med ett annat europeiskt språk, kan jag inte förstå det annat än från den synpunkten, att det är lättare rent grammatiskt sett. Men då kommer man i alla fall tillbaka till den synpunkten, som jag förut betecknat som den viktigaste, nämligen det stora minnesstoff, som måste behärskas och som måste innebära en större svårighet för asiaterna än för oss.

Jag skall även be att få med några ord bemöta herr Pauli. Herr Pauli höll på, att det bleve en fördel, om alla bleve handikappade, och han medgav, att om esperanto infördes skulle alla bli handikappade. Detta resonemang erinrar om den berömda satsen från 1928, när vi här i riksdagen diskuterade en motion om partiell arvskonfiskation, då det sades, att »fattigdomen fördrages med jämnmot, när den delas av alla». Jag tror icke på den satsen, utan jag tycker, att vi hellre borde försöka att närma oss ett annat mål: välstånd för alla. Jag kan icke med den där politiken, som innebär, att demokratin kräver ett neddragande av dem som kommit upp. Jag menar i stället att den rätta demokratin kräver allas lyftande. Jag delar fransmannen Emile Faguets åsikt: demokratin får icke vara en inkompetenskult. Med demokrati menar jag ett jämnande av vägen för var och en, oberoende av börd och ställning i världen, till kompetens. Samhället bör ordnas så, att alla, som duga någonting till, kunna komma fram. Vi skola inte skicka ut till betydelsefulla möten i utlandet personer, som äro oförmögna att där uttrycka sig. Vi böra därför ordna vårt undervisningsväsende så att språkkunskapen främjas, icke så att den blir försvagad, vilket man tyvärr gjorde 1927. På samma sätt bör samhället organiseras ekonomiskt så, att det allmänna ekonomiska välståndet stiger.

Nu säger man att vi ej på det sättet skulle kunna skicka ut de sakligt sett bästa representanterna, och att det är så få, som fått tillfälle att resa i främmande länder och lära sig främmande språk. Herr Hellberg tillade, att Ernst Beckman länge hade varit utomlands och lärt sig engelska. Han vistades dock först på sin ålderdom någon längre tid i Amerika, men han hade varit ute och rest några månader i England och på Europas kontinent vid åtskilliga tillfällen i yngre år; det är sant. Just detta att komma ut och resa i de stora kulturländerna är något, som bör uppmuntras och som även demokratin bör taga sig an. Resestipendier och andra sådana anordningar, som komplettera skolundervisningen, äro ganska viktiga. Man har för några år sedan tagit ett litet initiativ i det avseendet, som herr Pauli ju känner till och mycket intresserat sig för, nämligen utsändandet av svenska gymnasister till Grenoble i Frankrike, där de få en alldeles utmärkt utbildning i franska så att de komma hem till Sverige fullständigt behärskande franska språket. Detta att låta undervisningen delvis bestå i att i främmande omgivning få lära sig ett kulturspråk är mycket praktiskt, och det kan till och med understundom vara

Om
världsspråket.
(Forts.)

Om
världsspråket.
(Forts.)

mindre kostsamt att skicka elever utomlands något år än att låta dem här hemma traggla med ett språk i skolan i många år utan att de lära sig det riktigt perfekt i alla fall.

På tal om skolväsendet vill jag tillägga, att när jag talade om, att det kunde vara bra för den språkliga begreppsbildningen att uppmuntra även esperantokurser, var det inte min mening, att man fördenskull skulle införa esperanto i skolorna. Jag menade frivilliga esperantokurser. Det vore ett tillmötesgående mot de arbetare, som med stort intresse studera esperanto, om man uppmuntrade dem. Det är nyttigt med språklig bildning även på det sättet, men när det gäller skolorna, anser jag det vara mycket viktigare att införa ett verkligt levande språk i folkskolornas högsta avdelningar och i folkskolans överbyggnader. Nyttigast för detta ändamål är engelskan. I de större samhällena här i landet har man börjat därmed i vissa folkskolor och framför allt i fortsättningskolorna. På den vägen bör man fortgå, så att det kan finnas tillfälle för så många som möjligt att i den mån intresse, lust och behov visa sig få lära sig ett främmande språk. Språkkunskapen bör icke vara uteslutande privilegium för vissa samhällsklasser. Men allt detta är något annat än vad herr Lindhagens motion innebär.

Jag får alltså yrka bifall till utskottets hemställan.

Enär herr statsrådet *Johansson* anmält sig vilja avlämna en kungl. proposition, avbröts nu överläggningen angående det föreliggande utlåtandet.

Herr statsrådet *Johansson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 176, angående upplåtelse till svenska betes- och vallföreningen av tomtplats för institutionsbyggnad å Ultuna egendom i Uppsala län.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Om
världsspråket.
(Forts.)

Fortsattes överläggningen angående första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

Herr **Sandegård**: Herr talman! Endast en minut. Jag kan börja med att använda en fjärdedel av minuten för att upplysa herr Hellberg om, att innehållet i den resolution, som av kommissionen för intellektuellt samarbete förelades tredje förbunds församlingen i Genève 1923, var följande: »Studiet av levande språk och av främmande länders litteratur utgör ett av de verksamaste medel för att uppnå det intellektuella och moraliska närmande mellan människor av skilda nationer, som utgör Nationernas förbunds syfte.» Det var detta uttalande, som till sist blev resultatet av överläggningen angående esperanto.

Jag begärde emellertid ordet endast för att på det allra bestämdaste reagera mot den framkastade tanken, som för övrigt finnes i motionen, att man enligt herr Paulis generösa erbjudande skulle lägga detta ämne på skolornas schema. Så länge det inte kan anvisas från skolmästarhåll, var tiden skall tagas. vare sig det gäller folkskolan eller de högre skolorna, torde det vara skäl att betänka sig, innan man besvärar skolorna med något nytt ämne, bortsett ifrån att detta ämne nu skulle utgöras av inlärandet av esperanto, om vilket jag fortfarande tillåter mig hysa den meningen, som jag här i kammaren många gånger förut ingående motiverat och vilken jag uttrycker så, att den är en av

de allra mest dödfödda tankar, som man överhuvud taget nödgas diskutera. För övrigt hoppas jag innerligt, att det aldrig skall komma därhän, att världen skall bli så tråkig, att vi alla skola tala ett enda språk.

Om
världsspråket.
(Forts.)

Herr Möller: Herr talman! Jag behöver inte ytterligare understryka, att jag har sympati för den motion, som här föreligger, men jag skall tillåta mig i alla fall att taga tillbaka mitt första yrkande om bifall till motionen och inskränka mig till att yrka bifall till motionens punkt 4, varför mitt yrkande skulle komma att lyda, att riksdagen skulle hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till esperantos införande på försök i vissa skolor åtminstone som frivilligt läroämne.

Jag gör detta yrkande därför, att det kan finnas kanske vissa ledamöter i kammaren, som äro tveksamma om den ganska vidlyftiga framställning, som motionen innehåller — även om jag för min personliga del inte skulle vara det — men som däremot kanske vore intresserade för, att esperanto bleve upp-taget åtminstone i vissa skolor som frivilligt läroämne. Jag vill påpeka för herr Sandegård, att med den kläm, som finns i fjärde punkten, innebär det ju inte, att ämnet skulle bli obligatoriskt i de svenska skolorna, utan det bleve helt enkelt ett försök, ett experiment, som sedan finge visa, om man överhuvud taget kunde göra någon nytta på den vägen.

Jag vill vägenom utskottet, som ju så energiskt har framhållit, att det av-visat nya vägar för denna frågas lösning, endast påpeka, att allt vad som i det avseendet är sagt är precis vad som nu göres av esperantorörelsen själv. Hela detta enskilda initiativ, som utskottet hänvisar till som ett alternativ till motionen, har esperantorörelsen hållit på med ända sedan början. Det finns många esperantoklubbar i detta land, och det hålles, skulle jag tro, varje år internationella esperantokongresser. Den sista hölls här i Sverige, i Göteborg. i fjol. Överhuvud taget drives det en mycket energisk propaganda. Det är på sitt sätt för resten ganska farligt att uttala sig till förmån för esperanto, ty man blir nästan omedelbart, om det spåras upp, från esperantohåll överöst med litteratur och framställningar. Sådant händer ofta, bara man har ut-tryckt sympati för denna tanke. Så nog arbetas det, vad det enskilda initia-tivet beträffar, från esperantorörelsens sida för utbredning av esperanto. Men det är inte tillräckligt.

Jag vill säga till herr Bergman, som syntes vara nästan övertygad om, att engelskan skulle komma att bli det ledande världsspråket, om jag inte miss-uppfattade honom, att en sådan övertygelse kan man ju möjligen hysa, men nog har det varit åtskilliga symptom på, att uti de internationella överlägg-ningarna språksplittringen kommer att bli ännu större än den nu är. Nu an-vändas i de flesta fall engelska, tyska och franska språken såsom officiella språk vid internationella överläggningar. Ifrån Sydamerika har det emel-tertill ställts ett bestämt yrkande på, att spanska språket skulle komma upp som ett officiellt språk vid sådana internationella överläggningar. Man har motiverat det med, att det finns flera människor, som tala spanska här i vär-lden än som t. ex. tala franska för närvarande. Spanien har en hel kontinent, en hel världsdal, Sydamerika, till sitt förfogande förutom de spansktalande länderna i Europa. För övrigt finns det ett annat symptom, som inte är mindre allvarligt. När Ryssland på allvar kommer med i det internationella umgänget, och det gör det naturligtvis ändå förr eller senare, är jag övertygad om, att dess nationalegoism kommer att ställa det yrkandet, att ryskan tages upp som ett officiellt språk vid sidan av de andra. Leder detta till någon-ting, då få vi fem officiella språk vid de internationella överläggningarna. Det blir en apparat så otymplig, att den nästan inte kan behärskas. De som del-tagit i många internationella konferenser veta, vad det betyder, att tre språk

Om
världsspråket.
(Forts.)

ständigt skola användas. Det måste erkännas, att det är en fruktansvärd belastning, åtminstone för alla internationella överläggningar.

Den utveckling, som herr Bergman drömmer om, kan man möjligen tänka sig om något årtusende, men det närmaste steget i utvecklingen på detta område torde snarare vara, att man får ett större antal officiella språk vid de internationella överläggningarna. Det beslut, som fattas här, kommer icke att få några praktiska verkningar direkt. Jag har bara den uppfattningen, att för ett litet folk ligga dess intressen så uppenbart i samband med det här förslaget, att jag tycker, att det kunde vara skäl för oss att visa litet intresse. Men som jag sagt inskränker jag mig — för att kunna få till stånd en opinionsyttring — att yrka bifall endast till motionens punkt 4 — dock med viss ändring. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till esperantos införande på försök i vissa skolor åtminstone som frivilligt läroämne. Orden »för möjliggörandet av en nationell rättsordning» i motionens kläm strykas sålunda.

Herr Lindhagen: Jag skall be att få yttra några ord om herrar Bergmans och von Geijers historiska utveckling. Jag hoppas, att den inte tager så lång tid som den berömda utvecklingen från den förlorade länken till människan. Det vilja vi andra ej vänta på.

Nu förespådde herr Bergman, att engelskan skulle komma att kunna modifieras genom en ändrad stavning. Men herr von Geijer sade, att det komma engelsmännen aldrig att göra. Det tror jag inte heller, ty engelsmännens självbevarelsedrift kommer att förbjuda det. Engelskan är ju ett barbariskt språk, i det att knappast ett enda ord uttalas som det skrives. Att skänka ett sådant språk till hela världens barn, det vore verkligen en present, värdig vår dumma tid. Man kan ju ändra om stavningen efter uttalet, men det kommer aldrig att lyckas att ändra uttalet efter stavningen, ty så konservativt är ändå människodjuret. Vad skulle i förra fallet inträffa? Det engelska språkets tyngdpunkt ligger ju däri, att det skrivna språket återger de gamla latinska rötterna, men skulle alla dessa latinska rötter ändras efter uttalet, då bleve engelska språket förvandlat till en lumphög, herr Bergman, och det gå inte engelsmännen med på. En fullständig lumphög, herr Bergman.

Herr von Geijer har samma ståndpunkt som herr Hederstierna på sin tid gick i elden för, men den senare angav den tydligare än herr von Geijer, nämligen att det kan här inte bli fråga om något levande språk och inte om något annat språk heller, utan det bör vara och kommer att vara som det nu är. Det är naturligtvis en rejäl ståndpunkt. Det är den rena konservatismen i all sin hopplöshet om mänskligheten.

Tiden för herr Bergmans förskräckliga utveckling kommer således kanske att tävla med tiden för solens utslocknande. Man får ju som sagt även räkna med omöjligheten att omvandla det engelska språket. Detta är för resten synnerligen svårt. Alla nationalspråk äro svåra. Här sade en talare, att dessa språk framväxt under årtusenden. De ha därför också årtusendens oregelbundenheter och krångligheter. Det finns inget förnuft i dem. Det är slumpen, som skapat nationalspråken. Icke heller är engelskan eller annat nationalspråk något »levande» språk. Ingen människa föds med något språk, utan det är modern, som på ett konstgjort sätt pluggar in språket hos barnet, då hon lutar sig över det i vaggan. Hon har med konst lärt barnet detta språk och därför kallas det icke för levande språk och icke heller för barnets språk utan för modersmålet.

Nu framgår av diskussionen, att vi här utgöra en samling européer, och jag skall komma till det närmare vid behandlingen av de två följande motionerna. Man talar här om spanskan och ryskan på sin höjd såsom medtävlare till en-

gelskan, men man talar aldrig om de asiatiska språken. Det är förmodligen många flera människor, som tala kinesiska än engelska, och hinduerna ha visserligen olika språkformer, ehuru de väl ändå ha en gemensam grundval. Dessa språk få vi väl också räkna med, i den mån kvantiteterna skola gälla allt. En svensk tjänsteman i folkförbundet i Genève, som har en ganska framstående befattning, skrev häromdagen följande i ett brev, som jag läst. Han framhöll, att det bekymmersamma med folkförbundet är, att de utomeuropeiska folken allt mer börja draga sig ifrån förbundet och detta icke minst på grund av de olidliga europeiska språk, som de måste lära sig. Jag har ock personligen hört representanter för österlanden säga, att det förtryck, som de engelska, tyska och franska språken och för övrigt andra europeiska nationella språk utöva, komma de icke att i längden underkasta sig. Få upplevelser ha gjort ett så befriande intryck på mig, som då vid en esperantokongress i Danzig 1927 en av de japanska delegaterna, en professor vid ett universitet, höll ett tal »för världsdelarnas förbrödring genom ett gemensamt tungomål».

Nu är jag för min del ej någon sakkunnig anhängare av esperanto uteslutande. Esperanto är förmodligen inte det enda möjliga världsspråket, men det är det enda, som slagit igenom, och det enda, som praktiskt taget räknas med i världen såväl av regeringar som av folken. Därför måste vi någon gång fatta position och taga det som grundval. Språket kan sedan under tiderna utvecklas efter behovet. Även Nationernas förbunds generalsekretariat har gjort en vidlyftig undersökning härom och säger som en sammanfattning, att behovet av ett hjälpspråk gör sig överallt gällande i och för underlättandet av de direkta internationella förbindelserna. Bland annat förklaras också, att esperanto är väl ägnat att fylla rollen av ett internationellt hjälpspråk, och dess överflödande bruk i skrift och tal sedan 35 år tillbaka — nu är det omkring 40 år — har givit det karaktären av ett levande och böjligt språk, som redan är utvecklat och mäktigt av ytterligare framsteg. Esperantos utbredning, säges det vidare, betraktas ju av många regeringar såsom ett viktigt framsteg i civilisationen, men dess obligatoriska införande i skolorna beror framför allt på överenskomelser, som kunna lämna garanti för, att tillräckligt stort antal stater äro beredda att taga samma mått och steg.

Det har här talats om de fonetiska svårigheterna. Det logiskt byggda språk, som esperanto är, med sina många vokaler, är lättare att bibehålla. Men hur kunna de herrar, som önska genomföra engelskan som världsspråk, tro, att hela världen utan några fonetiska dissonanser skall kunna acceptera engelskan? Det är mycket större anledning att i stället använda ett sådant språk som esperanto, ty engelskan går ju i tusen bitar genom olika dialekter.

På den grundvalen kan jag icke vara med om herr Möllers sista yrkande, fastän jag förstår det optimistiska i detsamma. Jag kan inte fränkänna riksdagen den kompetensen att likaväl som folken kunna förstå betydelsen av att få ett världsspråk.

Nu har det också framhållits under diskussionen, att man endast räknar med språket för de lärda, intellektualister såsom professorer, jurister och präster möjligtvis också, om de ha högre avlöning, samt sådana, som i allmänhet inta en högre ställning. Här är det icke fråga om det, ty det är icke de gamla tiderna, då latinet var världsspråk. Här kommer en ny tid, en demokratisk tidsålder, då alla människor skola få del av statens styrelse. Hur skola vi väl kunna inbilla oss, att man med någon framgång och med våra ekonomiska möjligheter och tidsresurser skall kunna lära alla arbetare, bönder och tjänstemän och medelklassen för resten samt också överklassen ett av dessa oerhört krångliga nationalspråk, som äro fullkomligt döda språk för alla, som inte ha dem till modersspråk?

Herr Hellberg sökte roa kammaren med burleska skildringar om svårigheten

Om
världsspråket.
(Forts.)

för exempelvis mig och även Branting att reda oss elegant vid internationella överläggningar på något av de tre privilegierade språken. För min del läser jag obehindrat de tre språken och förstår gemenligen vad som talas. De olika ordens valör i översättning till och från svenskan står också ganska klar för den, som i skolan under många år fått lära latin. De flesta personer, som icke ha franska, tyska eller engelska till modersmål, bruka i sina huvudanföranden skrivna koncept. I Washington 1925 och Berlin 1928 anlidade jag därtill liksom för mina motioner särdeles förnämliga språkexperter. Med denna utrustning reder man sig och i varje fall bättre än de flesta anglosaxiska och latinska stormaktsrepresentanter, som oftast förstå endast sitt modersmål. Herr Hellberg, som väl studerat språk vid universitetet, synes åter ha vanskligheter att tillägna sig någon övertygelse i fråga om realiteterna i fredsfrågan, vilket väl är det viktigaste. Hans yttrande nyss började också med en plädering för världsspråket och slutade med ett avslagsyrkande på allt.

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag tror, att jag kan avstå från ordet, och jag ber endast att få instämma i herr Möllers yrkande.

Herr Pauli: Jag kan verkligen inte låta ett par yttranden av herr Bergman stå oemotsagda, och jag skall därför tillåta mig att trots den uttänjda debatten säga ännu ett par ord. Herr Lindhagen kan ju för övrigt gratulera sig till att ha fått en hel förmiddag till sitt förfogande för behandling av dessa motioner, och det är roligt att höra, hur första kammaren för en gångs skull kan frångå sin vana att strikt och kort behandla ärendena och i stället etablera sig som ett slags »debating society». Det är denna stämning jag ber att få missbruka en gång till.

Herr Bergman gick betydligt ifrån ämnet, när han skulle bemöta vad jag hade sagt om, att alla i lika mån bleve handikappade om esperanto skulle införas. Jag hade tillåtit mig att skämta en smula med hans beklagande av, att Lloyd George och andra främmande statsmän skulle handikappas i sina vältalighetsprov, medan han samtidigt visade en rätt stor likgiltighet för hur hans egna landsmän skulle reda sig i internationella debatter. Jag kan inte förstå, hur herr Bergman med sådana utgångspunkter kan ställa sig upp och deklamera om, att demokratien urartar till inkompetenskult. Här gäller det icke någon inkompetenskult, utan här gäller det bara, att alla skola ställas lika i fråga om de språkliga och formella förutsättningar, som spela så stor roll för frågors sakliga avgörande. I samma mån som ojämnheten i formellt hänseende minskas, i samma mån vinner saken, och det är då inte något utslag av inkompetenskult.

Sedan talade herr Bergman om, hur nyttigt det är med dessa utländska resestipendier för skolungdom, och hur förträffliga resultat man erhållit vid de svenska skolkurserna i Grenoble. Ja, ingen kan vara gladare än jag över att dessa kurser blivit av. Jag tycker, att det är alldeles utmärkt, att svenska ungdomar få komma ned och taga studentexamen vid detta franska lyceum och samtidigt bli perfekta i franska språket. Men hur många procent av svenska folket kunna tillgodogöra sig detta, herr Bergman? Det är säkert ett mycket obetydligt antal, och likaså är förhållandet med de utländska resestipendierna. Det var mot detta, som jag tillät mig att ur demokratiska synpunkter framhålla kravet på ett lätt tillägnat hjälpspråk. Det är icke en sak, som kan bemötas med tal om, hur pass lätt vissa privilegierade medlemmar av samhället kunna klara sig. Man måste tänka på vad som kräves, för att skandinaviska och andra länders arbetare skola kunna reda sig på internationella kongresser, vid korrespondens och vid sammanträffande sinsemel-

lan. Detta är kanske något, som kan synas rätt trivialt, men som i alla fall är av stor praktisk betydelse.

När herr Sandegård sedan citerade den intellektuella kommissionens resolution i Genève, skall jag tillåta mig att påpeka, att detta uttalande av den intellektuella kommissionen tydligt visar, att kommissionen har varit, för att använda ett familjärt uttryck, »bakom flötet». Den har inte fattat frågans innebörd, ty annars skulle den inte i sitt uttalande ha yttrat sådana självklara saker som att det är nyttigt med studium av olika främmande språk och att man därigenom kan tillägna sig andra folks kultur. Det är här inte fråga om detta. Kommissionen har helt enkelt inte trängt in till frågans kärnpunkt.

Herr Möller har redan bemött herr Sandegårds klagan över, att esperanto-undervisningen i skolorna skulle ytterligare inkräkta på tiden. Det gäller här inte något annat än ett försök att införa esperanto som rent *frivilligt* ämne, och den elev, som redan känner sig överbelastad, behöver naturligtvis inte ge sig på saken.

Till vad herr Möller anförde i fråga om de fem förhandlingsspråk, som vi inom en snar framtid kunna befara skola komma till användning vid internationella överläggningar, kan tilläggas, att inte heller italienarna under sin nuvarande storvulna regim lära komma att ställa sitt ljus under ena skäppa. De ha ställt krav på att även italienskan skall upptagas som kongressspråk, och jag har hört av en medlem av denna kammare, som inom kort skall avresa till en fackkongress, att där kommer italienskan mycket riktigt att användas som kongressspråk. Därmed ha vi således fått *sex* förhandlingsspråk. Det är ett trevligt perspektiv, som sålunda kommer fram, i samma mån som självmedvetandet vaknar inom olika nationer. Jag tycker verkligen inte, att det perspektivet är uppmantrande, och jag vidhåller därför min mening, att vi såsom en opinionsyttring för ett förnuftigare sakernas tillstånd kunna biträda herr Lindhagens motion.

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman! Jag hade i viss mån betänkligheter mot det förslag, som här framställts av herr Möller, ty man måste tänka på dess konsekvenser. Man vet ju inte, om det finns lärare, som äro kompetenta, och man vet inte heller var tiden skall tagas, d. v. s. om den skall läggas innanför läsordningen eller utanför densamma. I senare fallet avser ju detta förslag ingenting annat, än vad vi påyrkat, nämligen frivilligt arbete.

Jag är inte heller säker på att de, som vilja föra fram frågan, föra den längre genom att binda kammaren vid ett uttalande om frivillig undervisning i skolan än vid ett uttalande om ekonomisk hjälp och understöd för denna undervisning. Det senare få vi genom utskottets utlåtande och det förra genom herr Möllers yrkande. Jag tror för min del, att de, som vilja föra saken framåt, göra den större tjänst genom att rösta för utskottets yrkande än att rösta för herr Möllers förslag. Jag vill också säga, att diskussionen här har visat, hur meningarna äro splittrade, och jag undrar, om det ändå inte vore klokast, om kammaren skulle liksom utskottet ena sig för ett hovsamt uttalande, som ändå för frågan ett litet stycke framåt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets yrkande.

Herr Möller: Herr talman! Om det vore så, att de kammarledamöter, som röstade för utskottet, därigenom kände sig bundna att ge ekonomiskt stöd till esperantorörelsen, så skulle jag för min del tycka, att det vore ett så stort framsteg, att det kunde vara fullkomligt tillräckligt. Men jag vågar försäkra utskottets ärade ordförande, att åtminstone, låt mig säga, 70 % av dem, som här rösta för utskottsförslaget, ingalunda komma att känna sig förpliktade av det, som står i motiveringen för avslagsyrkandet på motionen. Vi få

Om
världsspråket.
(Forts.)

nog uppleva, att större delen av dem, som eventuellt följa utskottet, kommer att votera emot varje försök att ge ett ekonomiskt stöd på detta område.

Det är därför jag anser, att det vore av vikt, att man finge något positivt. Ingen människa begär ju, att regeringen skall komma och anbefalla införandet av esperanto i någon skola, innan det finns lärare, som kunna undervisa i språket. Den saken är alldeles självklar. Vi, som nu ställa oss på denna ståndpunkt, ha ju inte tappat vårt förnuft helt och hållet. Men om det kan bli ett initiativ, så tycker jag inte vi behöva bekymra oss så mycket om den saken, ty det blir ingenting av, förrän det finnes lärarkrafter att tillgå. Det veta vi mycket väl. Men det kommer i varje fall att uppmuntra till, att förutsättningarna för initiativets genomförande skola nås. Jag tycker inte heller, att vi behöva bekymra oss så mycket om den tid, som skulle krävas på ett sådant läroämne. I det avseendet kan jag helt enkelt hänvisa till vad herr Pauli sade, nämligen att de elever, som inte anse sig ha tid, ej komma att anmäla sig till de frivilliga kurserna. Det bekymret tycker jag vi således kunna överlämna åt dem.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla herr Lindhagens förevarande motion; samt 3:o), av herr *Möller*, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till esperantos införande på försök i vissa skolor åtminstone som frivilligt läroämne.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Möller* begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna de härå afgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Möllers yrkande.

Herr *Lindhagen* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 antager bifall till herr Möllers under överläggningen gjorda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Lindhagens förevarande motion.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Om
världsspråket.
(Forts.)

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Lindhagens förevarande motion.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om nationernas självbestämmanderätt i alla världsdelar.

Om
nationernas
självbestäm-
manderätt.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 209, hade herr *Lindhagen*, under åberopande av motiven till motionen i första kammaren nr 207, sid. 7, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till att genomförandet av nationernas självbestämmanderätt i alla världsdelar upptoges på den internationella rättsordningens program.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Den nu föreliggande motionen avser initiativ till, att genomförandet av nationernas självbestämmanderätt i alla världsdelar upptages på den internationella rättsordningens program.

Jag tillät mig i mitt sista anförande framhålla, att det tydligt framgår, att kammarens ledamöter här — liksom fallet brukar vara vid de flesta konferenser i sådana frågor — äro en samling av européer, där de andra världsdelarnas klientel mera behandlas såsom någonting som ligger vid sidan om det hela. För min del blir jag alltmer böjd att tro, att nationernas förbund så småningom kommer att bli ombildat till ett Pan-Europas förbund. Asien kommer väl då med sitt särskilda förbund och Afrika med sitt, liksom i Amerika redan arbetas på ett s. k. Pan-Amerika.

Det har länge varit känt och förstått, att en av huvudgrundvalarna för världsfreden är nationernas självbestämmanderätt. Bland de många krigsanledningarna har förtrycket från främmande nationer i världshistorien varit en av de förnämsta och vanligaste. Det var ju till stor del ur den orsaken som världskriget framsprang — förutom naturligtvis på grund av ekonomiska sammanstötningar. Då löstes nationalitetsfrågan i stora drag för första gången i Europa. Icke genom folkens rättskänsla och icke genom någon internationell lagstiftning, nej, det var helt enkelt kriget, som löste denna fråga, vilket visar, att världskriget också avkastat landvinningar, som tydligen icke kunnat åstadkommas annat än genom en sådan förskräcklig katastrof. Inte heller i Europa är emellertid saken ännu fullständigt klarerad, nu talar man om »de nationella

Om
nationernas
självbestäm-
ningsrätt.
(Forts.)

minoriteternas rätt». Den frågan står på européernas program vid alla den interparlamentariska unionens sammanträden och ofta även vid förhandlingar i folkförbundet.

Men hur går det med freden, om man inte sysselsätter sig med de andra världsdelarnas stora olösta nationalitetsfråga? Där är det icke nationella minoriteter det är fråga om, utan om nationella majoriteter, vilka äro behärskade av europeiska makter och raser. Däri ligger betydelsen av »Asiens uppvaknande», som man brukar kalla tidens största politiska tilldragelse. Bakom denna ruvar den oerhörda fara för freden, som uppkommer av att dessa frågor inte medtagas i den europeiska politiken. Detta är så självfallet, och jag förstår inte, att ej européerna av självbevaringsdrift införliva detta spörsmål med sin s. k. praktiska politik. Man behöver bara läsa de utförliga resolutioner, som antogs vid den i motionen omnämnda kongressen i Brüssel 1927 till förmån för utomeuropeiska länders oavhängighet. Där radades upp grunderna till och antogs resolutioner till förmån för det kinesiska folkets frihetskamp; för Indiens, Persiens och Mesopotamiens frigörelse; för folk, hotade av den nordamerikanska imperialismen; för Egyptens och de arabiska folkens frihetskamp; för Sydafrikas och Nordafrikas kamp om sin befrielse; för negrernas frihetskamp; för kampen om Indonesiens oavhängighet; för det indokinesiska folkets frihetskamp, för det koreanska folkets frihetskamp. Man kan förstå, att ett så hopat material av brännbara ämnen är av den mest hotande beskaffenhet för världsfreden. Om man därför vill vara konsekvent och se saken i hela dess vidd, vilket är nödvändigt, kan man inte underlåta att även i Europa föra fram denna fråga.

Nu säger utskottet emellertid, att »då motionen icke innehåller något praktiskt uppslag för frågans lösning och ej heller utskottet kan finna någon möjlighet att inom ramen för motionen framställa några direktiv för praktiskt handlande i motionens syfte», så anser utskottet, att motionen icke bör föranleda någon åtgärd. Även här tiger utskottet om sin egen mening och om ärendets vikt och betydelse. Men den deklaration, som ordföranden gjorde vid den första motionens behandling, nämligen att hela utskottet varit enigt om frågans betydelse, kanske också omfattar detta ämne, och jag avvaktar med intresse ordförandens förklaring, att jag uppfattat förhållandet riktigt.

I motionen föreligger således ett särdeles praktiskt uppslag. Jag förstår så väl, att utskottet inte kunnat utpressa ur motionen någon tjugofemöring, som vi kunna stoppa i våra egna portmonnäer. Här gäller det emellertid en produktiv realitet på lång sikt. Folkförbundet skall ju försöka få en rätsida på världen. Den svenska regeringen, som är med i folkförbundet, bör således, visserligen med fog och lämpor, men i alla fall uppmärksamma även denna för vårt folk, för Europa och för hela världen farliga krigsanledning. Och längre behöver och kan icke heller utskottet gå, helst det ju tror, att regeringen tänker på allting. Det är idén som måste fram i ljuset. Inte kunna vi upplinjera, vilka ordalag eller förslag regeringen skall lämpligen använda vid kommande internationella förhandlingar. Denna utskottets motivering är således en kapitulation inför frågan och ingenting annat.

Så opraktiskt uppfattades ej heller saken på den interparlamentariska unionens kongress i Berlin försommaren 1928. Förhållandet var, att på unionens konferens i Bern år 1924 hade emigrations- och immigrationsfrågan behandlats. Då uppstod en del européer och talade om behovet för européerna att utvandra, särskilt från de i kriget besegrade länderna. Ingenting annat hördes av. Då måste jag, med erkännande, att detta var riktigt, erinra om att även asiater behöva utvandra, och jag redogjorde i någon mån för förhållandena med överbefolkningen i Japan, Kina och Indien. Följden härav blev, att även mina påminnelser med referentens medgivande — sådant beror ofta på referentens

medgivande — remitterades till den sociala kommission, som skulle »studera» det debatterade ämnet.

Nå, vad inträffade? Kommissionen kom fram med sitt resultat till kongressen i Berlin 1928, men detta innehöll icke ett ord om förenämnda till kommissionen remitterade angelägenhet. I anslutning till av mig väckta motioner måste jag i Berlin ånyo upptaga saken och göra ett yrkande vid behandling av punkten på dagordningen om emigrations- och immigrationsspörsmålet. Nu hade igen av referenten föreslagits en resolution, som inte alls berörde de av mig förut omnämnda frågorna. Då föreslog jag, att i de ämnen, som beröra detta och nästkommande utskottsbetänkande, skulle till den föreslagna resolutionen ytterligare tillfogas följande: »En särskild fråga är kolonisation av väsentligen obrukade bosättningsområden genom utvandring från överbefolkade delar av världen. Detta är en livsfråga för stora delar av Asien likaväl som för Europa. Denna världens befolkningsfråga sammanhänger med det alltid aktuella problemet om rasernas likställighet. Bakom dessa realiteter döljer sig, tillika med den olösta nationalitetsfrågan i de olika världsdelarna, den största faran för världsfreden.»

Detta yrkande var sålunda framställt, och det skulle alltså voterats om det samma. Under debatten härom uttalade jag, att eftersom vi befunno oss i en parlamentarisk församling, fick jag väl kompromissa, och så yrkade jag, att ärendet för andra gången skulle återremitteras till kommittén, men att kongressen, utan att avvakta kommitténs utredning och förslag, skulle på förhand till kongressens vägledning uttala sin sympati för saken. Detta blev också fallet. Först beslöts återremiss på den märkliga grunden, att, såsom referenten påstod, förslaget innehölle »helt nya frågor». I själva verket var det ju samma gamla frågor, som länge legat solklara framför oss och upptagits i Bern några år förut, men för referenten var det helt nya frågor. På den grunden blev förslaget, som sagt, till en början återremitterat till kommissionen. Sedan det var gjort, framställde presidenten för kongressen förslag om votering för utrönande, huruvida denna återremiss skulle beslutas med uttalande redan då av sympati för dessa tillägg om rasernas likställighet, om de utomeuropeiska folkens självständighet och om jordens befolkningsfråga. Då blev det votering, och den utföll med majoritet för detta sympatiuttalande, vilken utgång enligt referatet av förhandlingarna hälsades med munterhet och applåder. I denna majoritet befunno sig de vid kongressen närvarande svenska socialdemokratiska representanterna.

Detta var första gången jag varit med om, att i en europeisk församling antagits en resolution till förmån för de utomeuropeiska länderna. Jag tänkte, att då skall det väl också gå an för oss i svenska parlamentet att åtminstone våga oss lika långt som man vågade gå i Berlin, vi, som skola verka för freden. Likaså föreställde jag mig, att de socialdemokratiska representanterna, åtminstone i utskottet, skulle vågat gå lika långt som de svenska socialdemokraterna gjorde i Berlin. I motionen har jag därför återgivit nämnda episod och till yttermera visso tillställt rapporten över förhandlingarna i Berlin till utskottets ledamot Sandegård för att verificera min uppgift.

Det var en naturlig sak i Berlin, att man inte kunde gå längre än att uttala denna princip till vägledning, och utskottets fordran här på att man skulle forma ut praktiska grepp och ange, hur den svenska regeringen skall bära sig åt vid olika ännu ej inträffade tillfällen, det föll ingen människa in vid denna kongress, att denna sak skulle behandlas på ett så oerhört opraktiskt sätt.

För resten finns det ett gammalt svenskt ordspråk, som säger: »Det andliga är det mest praktiska.» Det här är en andlig idé, och den är praktisk. Men den saknas i folkförbundets akt, och den har icke i svenska riksdagen betrak-

Om
nationernas
självbestäm-
ningsrätt.
(Forts.)

Om
nationernas
självbestäm-
ningsrätt.

(Forts.)

tats annat än som något, som vi böra syssla med. Men då nu, som jag påvisat, interparlamentariska unionen sagt, att idén är klok och praktisk och att parlamenten böra med sympati befatta sig med densamma, så trodde jag, att man möjligtvis skulle omsider kunna påräkna röster för samma uppfattning också inom svenska parlamentet.

Bifall till motionen påkallas således.

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman! Jag vill säga motionären, att han uppfattat mitt yttrande från förra gången rätt, nämligen att utskottet haft den uppfattningen, att motionen till sitt syfte är alldeles riktig och att vi dela de synpunkter, som motionären i densamma anlagt.

Det är klart, att det är ett brännbart ämne och ett frö till krig, som ligger däri, att vissa nationella minoriteter undertryckas. Det är också klart, att Sverige bör göra, vad det kan för att främja rätt och rättfärdighet i världen. Frågan är bara, vad Sverige kan göra i sådant hänseende. Motionären har inte angivit det, utskottet kan inte göra det, och jag undrar, om det finns någon i kammaren, som kan säga, vad Sverige skall göra för att hävda den nationella självbestämningensrätten. Vi ha ju denna fråga före i den nationella rättsordningen, och den har nyligen varit uppe i Nationernas förbunds råd. Där finns det ju en minoritetskommitté, som har arbetat ganska flitigt. Under förra året reglerade den på rätt tillfredsställande sätt inte mindre än 23 petitioner från minoriteter i åtta olika länder. Utom Nationernas förbunds råd och denna kommitté ha vi ju fredsbyrån, interparlamentariska unionen och förbundsligorernas union, som allesammans syssla med dessa frågor. Det förefaller, som om det vore lämpligare, att dessa stora, kraftiga, internationella organisationer toge upp och förde fram denna fråga, än att svenska regeringen skulle göra det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Jag vill fästa den siste talarens uppmärksamhet på, att just referenten i de här frågorna på kongressen i Berlin förklarade dem vara »nya frågor» och att han därför yrkade återremiss. Det berodde på, att detta berör de utomeuropeiska nationernas självbestämningensrätt i folkvärlden lika väl som de europeiska nationernas. Men i Europa sysslar man bara med de europeiska minoriteterna, och jag har velat, att den europeiska politiken, i vilken vi taga del, också skall utsträckas till de undertryckta utomeuropeiska majoriteterna. Det var detta, som sades vara en ny fråga.

Man såg också på den sista socialdemokratiska konferensen i London för avrustningen och dess bedrivande, att de europeiska socialdemokraterna antogo en särskild resolution angående de nationella minoriteterna men glömde bort de utomeuropeiska undertryckta folken. Det finner jag dock förklarligt, ty man kan ju inte begära, att engelsmännen och deras vederlikar just nu skola föra fram inför sina folk en uppfordran att reflektera på att frigöra dessa utländska nationaliteter. Men då böra i stället de, som inte ha sådana intressen, med lämpor komma fram med detta, och det är just det, som denna motion avser.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Om jordens
befolknings-
fråga m. m.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om jordens befolkningsfråga och rasernas likställighet.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 210, hade herr *Lindhagen*, under åberopande av motiven till motionen i första kammaren nr 207, sid. 9, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till att jordens befolkningsfråga och den sammanhängande frågan om rasernas likställighet upptoges på den internationella rättsordningens program.

*Om jordens
befolknings-
fråga m. m.*
(Forts.)

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag har redan i det föregående berört denna motion, och särskilt har jag påpekat, vad som förekom å kongressen i Berlin förra sommaren.

Jordens befolkningsfråga är också en farlig konflikthanledning i kampen för tillvaron. Somliga nationer ha privilegium på jordens kolonisationsområden, andra icke, och detta är en av orsakerna till eventuella krig. I Japan ökas befolkningen med omkring en miljon om året. Vad skall man kunna göra för att denna befolkning skall kunna leva? Det gäller att skapa nya industrier och konkurrera med européerna på deras egna marknader, säger man. Men detta kan icke gå länge, och vad återstår då? Jo, kriget, herr Johansson.

Detta ämne sammanhänger med frågan om rasernas likställighet. Vid fredsförhandlingarna i Versailles yrkade de japanska ombuden, att rasernas likställighet skulle inskrivas i folkförbundets akt, men därtill sade européerna nej. Detta var ingenting annat än en krigsförklaring. I Sydafrika finner man ofta anslag: »Endast för européer.» Även denna paroll är en krigsförklaring eller i varje händelse ett farligt hot.

Nu säger utskottet om denna sak: »Det måste befaras, att en sådan åtgärd från vårt land, som ej har några egna direkta intressen uti förevarande hänseende, icke skulle medföra åsyftat resultat utan snarare uppfattas såsom en ovälkommen och opåkallad inblandning i de länders förhållanden, för vilka rasfrågan utgör ett lika ömtåligt som aktuellt problem.»

Vad det sista påståendet angår, så har jag redan bemött det i mitt första anförande, och jag ber att få hänvisa till, vad jag där sade. Utskottets andra påstående, att vårt land ej har några egna direkta intressen i jordens befolkningsfråga, förvånar mig. Emigrationsfrågan har sedan länge en skrymmande plats på vår politiska dagordning. Riksdagen skrev därom 1923 i anledning av en utav mig väckt motion. Vi hade ock nyligen en konferens, sammankallad av socialministern, för överläggning om vår emigration, som håller på att bojkottas i Amerika genom nya lagar, som försvåra vårt folks utkomstmöjligheter. Detta är en fråga, som alltid på det högsta berört svenskarna, och ändå säger utskottet, att vårt land i detta fall icke har några egna intressen, ehuru vi nästan dagligen i vår politik påminnas om denna fråga.

Beträffande rasernas likställighet kan man gent emot utskottet vidare fråga: varför skall bland andra den germanska rasen, till vilken vi höra, ställas utanför, och varför skola de anglosachsiska och latinska raserna ensamma få lägga beslag på jordens kolonisationsmöjligheter. Detta är någonting oerhört. Det kan sägas ha berott på, att man tänkt på utomeuropeiska folk, men här kommer det an på europeiska folk, och då ställer sig frågan med den europeiska politiken annorlunda.

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om jordens
befolknings-
fråga m. m.*
(Forts.)

Herr Lindhagen: Jag glömde tillägga, att jag mot utskottets uttalande: »I varje fall lärer det närmast böra ankomma på regeringen att bedöma, om och när en insats från svensk sida kan hava utsikt att främja de syften motionären avser», vill åberopa mitt föregående yttrande i fråga om parlamentens uppgifter, och då herr Johansson endast yrkade bifall till utskottets hemställan, ligger väl däri, enligt min mening, ett erkännande av, att mitt förra anförande var i väsentliga delar tänkvärt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Om den
ekonomiska
fattigdomen
m. m.*

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om den ekonomiska fattigdomen och den internationella rättsordningen.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 211, hade herr *Lindhagen*, under åberopande av motiven till motionen i första kammaren nr 207, sid. 11, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till att fred på arbetsmarknaden och den ekonomiska fattigdomens bekämpande i sina grundorsaker upptoges i fredsarbetet såsom en integrerande del av den internationella rättsordningen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Jag ber om ursäkt, att jag uppträder igen. Jag har ju väckt många motioner, men det är utskottets sak, att så många blivit sammanförda på en gång. Utskottet har dock haft goda skäl därtill, då motionerna hänga nära tillsammans, men på grund av dessa två förhållanden finner jag mig nödsakad att fortfarande ingå i någon debatt.

När fredstraktaten i Versailles ingicks, hade man på känn, att den sociala frågan hade betydelse också för freden. Därför bildades vid sidan av folkförbundet en så kallad internationell arbetsbyrå. Denna har under en följd av år haft ett visst program i den sociala kampen, men programmet stannar inför den sociala konflikten huvudfråga, nämligen uppdelningen i arbetsgivare och arbetstagare.

Att få arbeta för egen räkning betraktar individen som sitt ideal, och då industrialismen bortskymt detta, är det däremot vår tid upprest sig. Hur denna konflikt skall kunna utjämnas har ännu icke kunnat tillfyllest angivas. Man måste emellertid fråga sig, huruvida kampen på arbetsmarknaden mellan högsta vinst och högsta lön någonsin skall kunna upphöra, så länge produktionen är uppdelad mellan arbetsgivare och arbetstagare. Tankarna måste väl syssla med någon undran, om detta motsatsförhållande är av ondo eller av godo eller ett för alla tider oundvikligt öde. Arbetsfred kan aldrig åstadkommas på en vulkan i ständig verksamhet. Någon tids stillestånd kan inträda av utmattning eller beräkning. När krafterna återhämtats eller beräkningen grumlats av nya ambitioner, slår stridens låga upp igen. Arbetsgivarnas och arbetarnas fackorganisationer komma säkerligen att sörja för klasskampens permanens.

Ett folkförbund utan lösning av den sociala frågan inom varje folk blir så-

ledes ett förbund av vulkaner med ständiga utbrott. Därför tror jag, att det var en god instinkt, att man vid fredsslutet i Versailles även rörde vid denna fråga. Man vågade emellertid icke vidröra själva huvudfrågan, men den får icke förbigås; vi måste överlägga om den. Jag menar, att klasskampens och inbördeskrigets avlysande hör intimt samman med den internationella rättsfrågan, och, då det är så, bör det också uttalas.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr **Johansson, Johan Peter**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om den andliga fattigdomen och den internationella rättsordningen.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 212, hade herr *Lindhagen*, under åberopande av motiven till motionen i första kammaren nr 207, sid. 12, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till att personlighetens kultivering eller den andliga fattigdomens bekämpande i sina grundorsaker måtte upptagas i fredsarbetet såsom en fundamental förutsättning för en internationell rättsordning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **Lindhagen**: Det är begripligt, att sådana här fundamentala ämnen förefalla något främmande för nutidens kynne och våra politiska partier. Men ses saken på lång sikt, som man måste göra i utrikespolitiken, och beaktas verkningarna av världskriget och möjligheten av ett nytt världskrig, kan det oundvikliga icke undvikas.

I föregående utskottsbetänkande behandlades den ekonomiska fattigdomen, striden mellan kapital och arbete. Här gäller det den andliga fattigdomen, som upprullar nästan alla den praktiska politikens spørsmål och i all synnerhet fredsfrågan.

Jag skall icke här utveckla ämnet vidare än som skett i motionen samt inskränka mig att till frågans belysning läsa upp det fredsprogram, som uppställdes för nära 3,000 år sedan på grundvalen av fordran på den andliga fattigdomens bekämpande såsom ett politiskt problem. Därmed är allting sagt. Jag har läst upp det programmet förut på olika ställen. Det kan nämligen kallas ett politiskt Fader vår, och jag avslutar denna långa debatt med en bön till gudarna, att de må uppväcka hjärtana. Konfutses program för världsfreden lyder som följer: »De gamle började med att rätt styra staten, för att kunna rätt styra staten lagade de först att god ordning härskade i deras familjer. För att åvägabringa denna goda ordning kultiverade de först sina egna personer. För att kultivera sina egna personer rättställde de först sina hjärtan. För att rättställa sina hjärtan lade de sig vinn om sannfärdighet i sina

Om den ekonomiska fattigdomen m. m.
(Forts.)

Om den andliga fattigdomen m. m.

Om
den andliga
fattigdomen
m. m.
(Ports.)

tankar. För att bli sannfärdiga i sina tankar gjorde de allt för att fullkomna sitt vetande.

Att fullkomna sitt vetande består i att gå till grunden av tingen, genom att gå till grunden av tingen blir ens vetande fulländat, är vetandet fulländat bli tankarna sannfärdiga, äro tankarna sannfärdiga, då följer hjärtats rättställande, med hjärtats rättställande följer personens kultivering, med kultiveringen av personen följer god ordning inom familjen, med god ordning inom familjen ett rätt styrande av staten, med ett rätt styrande av staten följer ostörd fred för riket.»

Detta fann Konfutsé vara de viktigaste grundvalarna till fred för riket. Det rådde enklare förhållanden på den tiden, och därför kunde man till och med inskränka sig till förord för den andliga frigörelsen såsom villkor för ett rätt styrande av staten. Vi som stå mitt uti uppfinningarnas materialism, övermannas av den senare, men den förra frågan är lika stor och grundläggande nu, som den var i de gamla tiderna.

Programmet slutar med följande ord: »Från himlens son till folket betraktade alla personens kultivering som roten (till allt annat). Vårdslösa roten och ändå ordna grenarna, det är omöjligt.»

Européerna och deras dotterfolk syssla ivrigt med att ordna grenarna, på samma gång vi grundligt vårdslösa roten. Men detta är säkerligen omöjligt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr **Sandegård**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bergman**: Herr talman! Jag hade icke tänkt att yttra mig i denna fråga, men då herr Lindhagen förut här varit en smula stygg mot mig, så får han ursäkta att jag biter igen.

Herr Lindhagen har under en följd av riksdagar framställt många förslag, och under ständigt motstånd har han slipat och filat sina framställningar därhän, att de till sist blivit rena abstraktioner och självklara saker, beträffande vilka han med ett visst fog synes anse, att ingen bör kunna ha något mot dem. Vad han föreslår är att vi skola fatta formliga beslut av rena axioms karaktär. Ingen människa har naturligtvis något emot personlighetens kultivering, men att framställa ett yrkande i denna riktning i riksdagen är ungefär lika klokt som att framställa yrkande om, att riksdagen ville besluta att två gånger två är fyra. Det är ett axiom som många andra, och det har givetvis icke någon annan effekt, än att vi göra oss löjliga, om vi fatta en resolution, som säger att personligheterna böra kultiveras.

Det föreföll nyss, som herr Lindhagen numera skulle ha övergått till konfucianismen. Vid en föregående riksdag talade han varmt för, att vi borde i politiken följa vad han kallade »nya testamentets läror». Men gå vi till dem, så står det bl. a. i Matteus' femte kapitel: »Saliga äro de andligen fattiga, ty dem hörer himmelriket till.» Men i dag yrkar herr Lindhagen, att den andliga fattigdomen skall bekämpas. Det står alltså i rak strid mot hans föregående förkunnelse.

Men skämt å sido! Denna sak är naturligtvis i och för sig allvarlig, och jag anser, att det, som bör besjåla riksdagens representanter, är en önskan och strävan för personlighetens kultivering, en strävan, som bör göra sig gällande i alla förekommande frågor, framför allt i uppfostrings- och sociala frågor. Vid varje riksdag förekommer det en massa av ärenden, där tillfälle finns att på ett praktiskt sätt verka för personlighetskulturen. Det är på sådant sätt denna sak skall främjas men icke genom allmänna och axiomatiska uttalanden, som äro av noll och intet värde.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Först tillåter jag mig förmena, att jag icke trodde, att herr Sandegård, såsom en kyrkans man, skulle behöva uppträda och yrka bifall till utskottets hemställan. Han borde ju ha en viss medkänsla med ett gammalt bibelord.

Till herr Bergman vill jag säga, att bibelordet om den andliga fattigdomen har en annan stor österns son, Laotse, uttryckt på följande sätt: »De, som äga den sanna insikten höra ej de högst lärda, de, som äro högt lärde, sakna den sanna insikten.» När utskottets ordförande och hela utskottet håller före, att det är folket vi skola gå till, ity att riksdagen förstår och vill ingenting, så är det bara en tillämpning av Laotses sats.

För att nu taga ett praktiskt exempel. Varför intresserar sig herr Bergman bara för kultivering i fråga om alkoholbruk, varför intresserar han sig icke lika varmt för dietfrågan i sin helhet och folkhälsan överhuvud taget. Det finnes en massa människor, som äta ihjäl sig, och det är en praktisk sak att utvidga den personliga självtukten i fråga om alkohol även till andra hälsofrågor. Detta är blott ett litet exempel, det finnes många sådana.

Herr Sandegård: Herr talman! Behöver man erinra herr Lindhagen om, att detta land för århundraden sedan officiellt anslutit sig till Kristi lära och icke till Konfutses? Men därtill vill jag lägga ett gammalt, för herr Lindhagen icke obekant ord: En gång sagt och därvid blivet är bättre än hundra gånger talat.

Herr Bergman: Herr talman! Jag skulle icke ytterligare ha tagit till orda, om icke herr Lindhagen hade särskilt utmanat mig i sitt sista anförande. Han frågade, varför jag endast intresserade mig för personlighetens kultivering i alkoholfrågan. Detta är en lika obegriplig som fullkomligt obefogad beskyllning. Jag har ju här icke med ett ord berört alkoholfrågan. Vad menar herr Lindhagen? Och när har jag någonsin gjort gällande att personlighetens kultivering skulle bero enbart på den frågan? Alkoholfrågan är för visso en viktig fråga, men den är endast en av de många viktiga frågor, som i detta sammanhang kunna komma i betraktande. Det finnes givetvis mycket, som är lika viktigt och viktigare än alkoholfrågan, därom förmodar jag, att herr Lindhagen och jag äro ense. Men så mycket obegripligare bli då hans yttrande.

Herr Lindhagen: Jag vill svara herr Sandegård, att Kristi uttalande i de viktiga frågor, som beröras i bergspredikan, till väsentliga delar icke är annat än ett återupprepande av vad många föregångare till honom förkunnat. Bland andra har Konfutse till stor del redan sagt, vad Kristus där predikade.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

Herr Rydén erhöi på begäran ordet och yttrade: Med hänsyn till den instundande påskhelgen ber jag få föreslå, att kammaren behagade besluta att utsträcka motionstiden för de i dag avlämnade propositionerna till det plenum, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

Om
den andliga
fattigdomen
m. m.
(Forts.)

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner blev propositionen nr 175 på begäran bordlagd, varemot de övriga nu hänvisades, nr 176 till jordbruksutskottet och nr 177 till statsutskottet.

Herr *Stendahl* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående Svenska skeppshypotekskassan m. m.

Motionen hänvisades till bankoutskottet.

Herr *Rydén* väckte en motion, nr 261, angående ordnande av riksdagshusets omgivningar.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 50, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i arrendevillkoren för arrendatorn av kronoegendomen Hångsdala nr 16 Trädgården i Skaraborgs län;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter m. m.;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett lån, avsett att upptagas av Byske och Åby älvars flottningsförening;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett under vattenfallsstyrelsens förvaltning stående område; samt

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Tomelilla.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Kina undertecknad tulltraktat; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående jordfrågans lösning i hela dess vidd på grundvalen av en effektiv rättsordning;

nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en ny egnahemsorganisation;

nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbud i vissa fall för enskild person att med äganderätt besitta fast egendom;

nr 13, i anledning av väckt motion om lagändring i syfte att bolags bulvanhemman skola tillfalla staten m. m.;

nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande vissa ändringar i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom;

nr 15, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående dels en effektiv rättsordning för bildande av nya jordbruk, tryggad

genom lag, ledd av samhället och stödd av expropriationsrätt, dels ock lagstiftning om expropriation av jord för bildande av nya jordbruk;

nr 16, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en effektiv rättsordning för frilösning av sociala arrendejordbruk, tryggad genom lag, ledd av samhället och stödd av expropriationsrätt;

nr 17, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i de sociala arrendelagsbestämmelserna;

nr 18, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning rörande expropriation av mark för förbättring av ofullständiga jordbruk m. m.;

nr 19, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en effektiv rättsordning för anskaffande av tomtmark till bostäder och andra skäliga behov, tryggad genom lag, ledd av samhället och stödd av expropriationsrätt;

nr 20, i anledning av väckt motion om retroaktiv tillämpning av gällande arrendelagar;

nr 21, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande en effektiv rättsordning för lapparnas jordbruks- och bostadsfråga m. m., tryggad genom lag, ledd av samhället och stödd av expropriationsrätt;

nr 22, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 (nr 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.55 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 15 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Johansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 178, med förslag till lag om provisorisk tilläggslönn åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. m.;
nr 179, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2—5 §§ i lagen den 9 december 1910 (nr 141 sid. 35) om emeritilöner för präster; samt
nr 182, med förslag om vissa ändringar i 5 § i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänstnehavares rätt till pension m. m.

Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Hänvisande till bilagda läkarebetyg anhålles om ledighet från riksdagsgörö-målen från denna dag tills vidare.

Nyköping den 13 mars 1929.

G. Sederholm.

Att ledamoten av riksdagens första kammare landshövdingen *Gustav Sederholm* på grund av influensa tillsvidare är oförmögen att delta i riksdagsarbetet intygas.

Nyköping den 13 mars 1929.

Nils Bäckström,
provinsialläkare.

Den begärda ledigheten beviljades för den tid herr Sederholm på angivna grund vore oförmögen att delta i riksdagsarbetet.

Vidare upplästes följande inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att riksdagsman *Jöns Pålsson*, som lider av halsfluss med feber, för närvarande är oförmögen att infinna sig i riksdagen.

Stockholm den 14 mars 1929.

L. Paykull,
leg. läkare.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1929 den 13 mars sammanträdde den nämnd, som äger att döma, huruvida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, varvid röstades över följande proposition:

Den, som vill, att omröstning på det i § 69 riksdagsordningen föreskrivna sätt skall anställas till uteslutande av någon bland högsta domstolens ledamöter, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bliva högsta domstolens samtliga ledamöter bibehållna.

Och befunnos efter omröstningens slut, sedan voteringssedlarna öppnats, rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 11

Nej — 35

i följd varav nämnden ansett högsta domstolens samtliga ledamöter böra vid deras ämbeten bibehållas.

David Bergström.

Arthur Engberg.

C. A. Reuterskiöld.

David Pettersson.

År 1929 den 13 mars sammanträdde den nämnd, som äger att döma, huruvida regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, varvid röstades över följande proposition:

Den, som vill, att omröstning på det i § 69 riksdagsordningen föreskrivna sätt skall anställas till uteslutande av någon bland regeringsrättens ledamöter, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bliva regeringsrättens samtliga ledamöter bibehållna.

Och befunnos efter omröstningens slut, sedan voteringssedlarna öppnats, rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 2

Nej — 45

i följd varav nämnden ansett regeringsrättens samtliga ledamöter böra vid deras ämbeten bibehållas.

David Bergström.

Arthur Engberg.

C. A. Reuterskiöld.

David Pettersson.

På framställning av herr talmannen beslöts att dessa protokoll skulle läggas till handlingarna ävensom att innehållet av protokollen skulle delgivas riksdagens kanslideputerade med anmodan att låta i ämnet uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till den skrivelse, som borde till Konungen avlätas, dels ock till paragraf i riksdagsbeslutet.

Vidare upplästes tre till kammaren ankomna protokoll av följande lydelse:

År 1929 den 14 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels fullmäktige i riksbanken ej mindre för valperioden 1929—1932 efter herrar E. Kristensson och A. Amnér, vilka voro i tur att avgå, än även för återstående delen av valperioden 1927—1930 efter herr V. L. Moll, vilken avlidit, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1929—1932:

herr Amnér, Axel, bankokommissarie med 48 röster,
 » Kristensson, Emil, ledamot av riksdagens första kammare » 48 » ;

för återstående delen av valperioden 1927—1930:

herr Rooth, Ivar, bankdirektör med 47 röster,

suppleanter

för tiden från valet till dess nytt val under år 1930 försiggått:

herr Roth, Johan Gustaf, bankdirektör med 48 röster,

» Nilsson, C. Petrus V., ledamot av riksdagens första kam-
 mare » 47 » ;

» Sköld, Per Edvin, ledamot av riksdagens andra kammare » 46 » ;

C. E. Svensson. *E. O. Magnusson.*

Ad. Lindgren. *Olof Olsson.*

År 1929 den 14 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels fullmäktige i riksgäldskontoret efter greve J. G. Lagerbjelke och herr H. M. Bäckström, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige:

herr Ekman, C. G., ledamot av riksdagens andra kammare med 47 röster,

» Hansson, P. A., ledamot av riksdagens andra kammare » 47 » ;

suppleanter

för tiden från valet till dess nytt val under år 1930 försiggått:

herr Bäckström, Helge Mattias, f. d. professor med 44 röster,

» Andersson, Gustaf Henning, i Rasjön, ledamot av riksdagens andra kammare » 43 » ;

» Nilsson, Janne, i Hörby, ledamot av riksdagens andra kammare » 41 » .

C. E. Svensson. *E. O. Magnusson.*

Ad. Lindgren. *Olof Olsson.*

År 1929 den 14 mars sammanträdde de valmän, som av kamrarna fått i uppdrag att utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, för anställande av föreskrivna val av två ledamöter i styrelsen över riksdagsbiblioteket jämte suppleanter för dem för tiden från valet till dess nytt val under år 1933 försiggått; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

ledamöter:

herr Engberg, Jonas Arthur, ledamot av riksdagens andra kammare med 42 röster,

» Reuterskiöld, C. L. A. A., ledamot av riksdagens första kammare » 42 » ;

suppleant för herr Engberg, Jonas Arthur:

herr Forssell, Carl Arne, ledamot av riksdagens andra kammare med 42 röster;

suppleant för herr Reuterskiöld, C. L. A. A.:

herr Vennerström, I. T., ledamot av riksdagens första kammare med 42 röster.

C. E. Svensson.

E. O. Magnusson.

Ad. Lindgren.

Olof Olsson.

På framställning av herr talmannen beslöts att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen, dels ock till de paragrafer, som därom borde intagas i riksdagsbeslutet.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskaffande av lastpenningarna; samt

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Ungern slutet handels- och sjöfartsavtal.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier;

nr 59, i anledning av väckta motioner om pension åt konstnären Nils Forsberg; samt

nr 60, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i villkoren för understöd från Vadstena krigsmanshuskassa.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 175, angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet herr *Rydéns* motion, nr 261, angående ordnande av riksdagshusets omgivningar.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 10 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 10—22 och 24.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 178 och 179 till behandling av lagutskott samt nr 182 till bankoutskottet.

Herr *Lindley* väckte en motion, nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 161, angående anslag för budgetåret 1929/1930 till kommerskollegium samt de under kollegium lydande myndigheter och kårer m. m.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.45 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
